

Каленик

издање
шумадијске
епархије

6

Ако своју децу учите
да негују мир и добру вољу
рекли сте им
Христову реч
да ће се „они који граде мир
назвати Божјим синовима”!

Ако је мир
нај жељеније добро човечанства,
онда је и Еванђеље
са Христовим геслом мира
највећа потреба
и ововременог света.

Данас Бог сије на земљу да би човек изашао на небо

Радујмо се и веселимо у тражењу Господа!

РАЗМИШЉАЊА ПРЕД БОЖИЋНИ ПОСТ

Наш Господ, Исус Христос, који је и сам постио, учио је своје ученике да исто тако чине. У Беседи на гори Спаситељ вели: „А када постите, не будите намргођени као лицемери; јер помрачују своја лица, да се покажу људима како посте; заиста вам кажем, примили су плату своју. А ти када постиш, помажи своју главу и опери своје лице, да се не покажеш људима да постиши, него Оцу своме који је у тајности; и Отац твој који гледа у тајности узвратиће ти” (Матеј 6: 16—16).

КАДА ПОСТИТЕ...

Господ Исус Христос није рекао: „Ако постите”. Он је казао: „Када постите”. Спаситељ је тако претпоставио да сви људи знају да је пост неопходан за одржавању духовног здравља. Он је и сам постио. Ми знамо, на пример, о његовом четрдесетодневном посту после крштења на Јордану, а пре него што се појавио међу људима и почeo свој божански позив.

Ми такође знамо о случају када су његови апостоли били немоћни да излече болесно дете, а Спаситељ их је укорио речима да „овај род (демон) излази само помоћу молитве и поста” (Матеј 17: 21).

Људи Старога завета су постили. Тако су исто чинили и апостоли. Они су повезивали пост са молитвом, онако како их је Господ Исус Христос учио. Свој пост нису одвајали од вере и добрих дела и од послушности према Божијим заповестима о милости и љубави.

Тако је пророк Исаја, још вековима пре Спаситељевог доласка, писао: „А није ли ово пост што изабрах: да развежеш свезе безбожности, да разрешиш ремење од бремена, да отпустиш потлачене, и да изломите сваки јарам? Није ли да преламаш хлеб свој гладноме, и сиромахе прогнане да уведеш у кућу? Кад видиш нага, да га оденеш, и да се не кријеш од свога тела?... Тада ће засјати у мраку видело твоје и тама ће твоја бити као подне” (Исаја 58: 6—8; 10).

Исто су тако и Спаситељеви апостоли наставили са молитвом и постом, а нарећивали су и другима да им следују.

НЕОПХОДАН ЕЛЕМЕНТ

Пост је дакле, елемент (део) духовног здравља. Он је неопходан елемент кога човек употребљава да би се ослободи својих страсти, да би задобио контролу над самим собом и да би отворио себе самога како би Дух Свети могао да дела у њему и кроз њега.

Пост није одрицање или уздржавање ради одрицања или уздржавања. Пост није „мало страдање” који на некакав начин треба да задовољи Бога. Пост није „казна” коју са дубоком ожалошћеношћу треба издржати и одржати као плату га грешкове. Пост нам није предат, нити наложен у склопу „закона”, које ако издржимо бићемо награђени, а ако не издржимо „чинимо нови грех”.

Ако не постимо, чинимо нови грех тиме што не употребљавамо оно што је неопходно потребно грешном човеку у његовој борби да савлада прех и постигне љубав и заједницу са Господом.

ПЕРИОДИ ПОСТА

Наша Црква предвиђа извесне периоде и дане када ваља постити. Ово су времена када је Црква као заједница окупљена у борби против зла, опремљена у дубоко молитвеном, будном ишчекивању доласка Господњег. Ово су времена пред евхаристијске службе (литургије) и периоди пред велике црквене празнике, када славимо присуство Спаситеља и његову моћ међу људима.

У овим периодима времена Црква пости као заједница. Међутим, у оквирима ове заједнице, сваки појединач пост, и то различито, већ према његовим личним могућностима и способностима.

Главни је циљ, за време ових периода времена, да свако пости онако како може. Сви треба да посте у тајности, не говорећи другима шта и како чине, управо онако како то налаже Господња заповест. Нико не треба да осуђује друге како они одржавају свој пост. Сви треба да посте у радости, са сазнањем да сврха поста није сам пост у себи, већ остварење плодова Духа Светога — духа љубави, мира, радости, истине, доброте, чистоте, племенистости и самоконтроле.

ПЕРИОДИ РАДОСТИ

У православној традицији су периоди поста — периоди радости. Они нису времена када се само осећа жа-

„Радујмо се и веселимо у тражењу Господа” — богослу

лост због учињених грехова, већ су то времена искреног и истинитог кајања и жеље за променом. То нису само периоди времена „бусања присију”, или још горе, времена само ритуалистичког и бесадржајног акта савести својих грехова. То су времена правих и дубоких промена. У односу на пост, ово нису само промене начина исхране и промене хране, већ су то и промене речи, дела и мисли, од оних злих, инспирисаних сатаном, ка добним — надахнутих Богом.

У једној од црквених песама, која се пева почетком Ускршићег поста, периода нашеј највећег поста пред Празник над празницима, каже се:

„Отпочнимо најдрагоценји пост са радошћу, светлећи око себе светим заповестима нашег Спаситеља, величанственошћу љубави, блиставошћу молитве, светлошћу духовне чистоте, снагом Божанског прегалаштва.... Ако постимо у храни, а не постимо у страстима, узалуд се радујемо нашем посту... Прави пост је одвајање од зла, уздржавање језика, смиривање од љутине, заустављање пожуда, празних разговора, лажи и преступања клетве... Престанак свега овога јесте прави и примљени пост”.

Ови стихови откривају нам циљ и сврху поста. Оперимо своја лица. Помажимо своје главе. Сагледајмо сами себе. Прикријмо своје напоре у посту. Изменимо наше животе. Радујмо се и веселимо се у тражењу Господа!

жење на отвореном простору пред црквом у Орашју

Прослављамо оно што је људе водило навише

Недеља пред Божић назива се недеља Светих Отаца. Којих отаца? Оних од којих је произишао по телу Господ Исус Христос. Те недеље чита се из еванђеља генеалогија — родослов Исуса Христа. Родослов почиње са патријархом Аврамом и преко његових потомака све до свете Дјеве Марије и њеног заручника Праведног Јосифа (Мт. 1: 1—21).

Еванђеље не наводи све потомке Аврамове до Христа, него само првог сина породице у једном нараштају те породице, јер је први син-првенац био носилац свих права свога оца и носилац обећања да ће се у његовом (Аврамовом) потомству родити Спаситељ света. Тада први син, који се у Библији звао патријарх, био је и чувар породичних таблица у које су записивана сва рођења деце те породице. И, не само родослов једне породице, него је и родослов свих племена израильских веома врло тачно и строго, као и сви важнији догађаји у народу. Ову дужност вршили су свештеници и књижевници.

Тако је настајала писана историја, писани документи, па је тако написан и сачуван и родослов и порекло Господа Исуса Христа, као човека. Сачуван је у најстаријој књизи света, у Библији. Она је била непрекидно позната и свим околним народима, суседима Израиљаца тога доба. Око

три стотине година пре Христовог рођења Библија је била преведена и на грчки језик, којим се тада говорило по целој Малој Азији, па и у Египту, у образованим круговима.

Све главне личности које се спомињу у Библији као преци Исуса Христа, то јест, од Аврама па до свете Дјеве Марије, живеле су у пуном историјском времену; нису, дакле, неке „митолошке личности”. Чак можемо тврдити да никоје личности старога света, које се спомињу у светској историји нису већма историјске од библијских личности, од којих Христос води своје телесно порекло! А ипак неки данас оспоравају историјски идентитет личностима које се спомињу у Библији. Свако, ко је на неки начин хтео да се бори против хришћанске религије, прво је нападао на Библију и оспоравао тачност библијских догађаја и постојање библијских личности. Али, како рекох, баш библијске личности јесу потпуно историјске личности јер и догађаји, записани у Библији, нису описани само у Библији него и у писаним документима околних народа, са којима су Израиљци долазили у неки, који било, додир.

О томе нас уверава и недавно штампана књига у издању Шумадијске православне епархије (едиција „Каленић”) са називом „Библија је у праву”. У њој су описаны и фотографисани историјски споменици и њихови остаци из целе Предње Азије: Палестине, Сирије, Ирака — Месопотамије, Персије, Египта... Та књига је резултат истраживачког рада многих савесних научника и нико више данас у свету не сумња у веродостојност тих докумената, јер их може свако и лично видети у тој књизи. Неки од тих остатака — докумената стари су чак и до четири хиљаде година пре Христовог рођења.

Зашто је потребно да се о томе говори баш пред Божић, пред Празник рођења Господа Исуса Христа? Па, зато што неки и данас покушавају да негирају и рођење и порекло Исуса Христа! То покушавају не обзирући се на то што се знају и преци Христови чак од патријарха Аврама, како је то записано у Еванђељу по Матеју (1: 1—18.). Ти преци су, дакле, Оци Христови по телу. Зато се и недеља, непосредна пред Божић, и на-

зива „Недеља светих Отаца”. Она и за нас има своје посебно значење и нашег очинства па се назива и „Оце-ви”.

Наше доба, наша цивилизација и живот хришћанске Цркве почињу са Христовим рођењем. Зато је Божић прекретница историје: оне до Христа и ове после Христа. Ми, дакле, живимо у Христовој ери. То значи: исповедамо Христову истину и Ње-тovi смо сведоци по Његовом по-звију да то будемо „до краја земље” (Д. ап. 1: 8). Та истина је у овоме: Христос је својим рођењем учинио да се човек осећа не више некаквом „јеховином гомилом” него сином Божијим! Зато свети апостол Павле каже: „А кад се наврши вријеме посла Бог Сина својега јединороднога да искупи оне који су под Законом (Мојсијевим) да примимо посинаштво... тако већ нијеси роб, него син, а ако си син, и наследник си Божиј кроз Исуса Христа! (Гал. 4: 5—7.).

Ето то је централна истина Христовог доласка на свет — да постанимо синови Божији! Христос је то могао учинити јер Mu је и име Емануил, а то значи Бог је с нама (Исаја 7: 14).

Божић је ту да нас подсети на ту истину! Зато се и наша Црква обраћа свакоме оцу хришћанске породице и позива да ту истину говори и повера-ва својој деци. И жели да каже: ако на Божић окадиш тамјаном и пре-крстиш собу орасима и рекнеш деци својој „Христос се роди!” рекао си много, али не све што си био дужан рећи! Тим речима рекао си са-мо и исповедио да си сведок Христо-вог рођења. Међутим, данас је по-требно рећи и нешто више. Кажи деци својој и ово: ниједна напредна мисао о човеку као моралном бићу за ових 20 векова наше ере није изрече-на као нешто што већ Христос није објавио у свом Еванђељу. Тако, на пример, ако учиш своју децу да не-гују мир и добру вољу рекао си им Христову реч „да ће се они који граде мир синовима Божијим назва-ти”. (Мт. 5: 9).

Увод у живот Исусов и Еванђеље гласи: „Слава Богу на висини и на земљи мир, међу људима добра во-ља” (Лк. 2: 14). То је прва вест, прва парола приликом Христовог рођења. Има ли данас неко бољу и потребни-ју паролу? Мир је потребан у првом реду ради добрих односа и добре во-ље међу људима. Зато та парола мо-ра постати гесло целог културног чо-вечанства, свих добрих, племенитих и напредних људи света, без обзира на

веру народност и расу, и боју коже. Ако је мир најжељеније добро чове-чанства (а мислимо да јесте) онда је и Еванђеље са тим својим геслом нај-веће добро, највећа потреба и ововре-меног света. И, сви који то данас про-поведају и носе, било којим путем и начином, сви они раде на остварењу тог Христовог еванђелског идеала; мада неки чак и не желе да буду све-сни тога. (Јов 21: 14, 15.)

Што, пак, људи нису још ни до сад то у потпуности постигли и остава-рили — ни после толиких покушаја и напора — није кривица Христова и његовог Еванђеља; као што није криво сунце ако му тамни облаци заклоне лице. Кривица је била до оних који су (за ових скоро 20 веко-ва) истицали само себе и своје инте-ресе, и тиме заклањали и Христа и Еванђеље. Тражили да се само у њих гледа а место истине о правим вредностима бацали народима пра-шину у очи. Спутавали целе народе: било лажима, било силом и терором, обманом и преваром. А допринели су томе доста и они који су, место ис-тине о човеку и његовом правом на-значењу, само чепркали по земљи, тражећи све ситније и ситније црве да би у њима пронашли, тобож, по-рекло човеково. Уствари, та и таква њихова наука о човеку ничему не води, јер не може учинити болим и племенитијим ни једну људску душу, ни једно људско срце. Нити је слава и циљ човеку да свој родослов тражи и у врстама горила (а зашто не и крокодила!)

Свети Оци су нас учили да кад нешто прослављамо то треба да је оно што је људе уздизало и водило навише, и уврстило у ред хероја и бораца за узвиšење идеале него што су они који људе сравњују са животињама. Учили су нас Христо-вом идеалу човека да је (човек) син Божији по усвојењу преко Исуса Христа (Гал. 4: 5). Прихватајући так-ву науку ми са радошћу дочекујемо Божић и честитамо једни другима Ро-ђење Сина Божјег. А прославићемо га најбоље тиме ако људи виде наша добра дела па тиме прославе Оца нашег на небесима. (Мт. 5: 16).

То од нас захтева Господ Исус! Зато је и долазио да нас и томе на-учи.

Честитајући једни другима Божић, пожелите: Мир Божји!

Христос се роди!

Никола Антић

Хајдемо

ДО

У току две хиљаде година, а посебно у овом нашем времену, постављено је много пута исто питање: Ко је то Христос? Еванђеље и наука, логика, здрав разум и осећање увек су одго-варали: Христос је Син Божји, Бого-човек, обећани, дугоочекивани Меси-ја — Спаситељ света. Диван по лепоти, неупоредив по доброти, божан-ствен по љубави и благости, Он зида храмове и подиже олтаре у људским срцима кроз векове. Тако куцају ми-лиони срца која је покренула Њего-ва благост; десетине милиона руку сваког тренутка пружају се к Њему за помоћ и утешу. А све то потврђује необориву истину да је Он наш Бог и наш Спаситељ.

Син Божји, обећани Спаситељ све-та, дошао је оваплоћен међу људе као спасоносна светлост, јер је оп-шта атмосфера у свету, у навечерју Његовог доласка, била тако тешка и загушљива да је живот људи изгледао као несношљиво бреме. Човечанство се налазило у непрозирном духовном мраку. И поред мудраца и мислила-ца, као што су били: Платон, Аристотел, Сократ, Цицерон, Сенека и др., мисао људска била је нејасна, наука безоблична, а принципи добра неод-рећени. И сви су осећали да неће мо-ћи тако да се даље иде, да је дошао час — или да се свет измени или да пропадне. Сви су очекивали да ће се додогодити нешто необично, што ће из-менити ток живота, што ће људске односе изменити на боље. То очекивање, то предосећање, било је осно-вано.

Нарушавањем заповести Божје па-ши прародитељи пали су у канце пре-ха и смрти. Но, Бог им је обећао да ће им послати Спаситеља. Њихови потомци вековима су очекивали да се испуни то обећање. Али оно је чека-ло своје време. Вера у долазак Спа-ситеља није ишчезла. Њу су подржавали и старозаветни праведници, а још више Богом надахнути пророци. Видовити пророк Исаја, на осам векова пре Христа, предска-зао је Његово оваплоћење од Пре-свете Дјеве Марије:

„Ето, Девојка ће зачети и родиће Сина, и наденуће Mu име Емануил, које ће рећи: с нама Бог” (Ис. 7: 14; 1: 23).

Витлејема

А пророк Данило одређује тачно време када ће се то збити. Он каже: „Кроз седамнаест седмица (тј. 490 година) доћи ће обећани Спаситељ” (Дан. 9: 24).

Најзад је пророк Михеј предсказао и само место где ће се Спаситељ родити: „И ти, Витлејеме, земљо Јудина, ни по чему ниси најмањи у држави; јер ће из тебе изићи Четовоча, који ће пасти народ мој Израиља” (Мих. 5: 2; Мат. 2: 6).

И најзад, после толико векова очекивања, дани и време да се Спаситељ човечанства појави већ су били настали, јер „kad се наврши време, послала Бог Сина свога јединороднога... да искупи оне који су под законом, да примимо посинаштво” (Гал. 4: 4—5). И док је владао непрозирани мрак безаконости и очајања човечанства, појавила се необична светлост над Витлејемом. Ту се родио Христос — обећани Месија; ту се појавила Светлост која је имала да осветли свет у тами; ту је оишла небеска Љубав која је имала да измени људске односе; ту се родио Спаситељ човечанства које је било у ропству грешака. Ту је, Он, смирено легао у витлејемске јасле.

Рођење Његово поздравили су прво небески анђели као највећи доказ ћеј који је поделио времена и збивања на оно што се дододило до Христа, и оно што је настало после Њега. Други су били витлејемски пастири, као представници народа у коме се родио Спаситељ, а после њих дошли су источни мудраци, као представници знања оног времена и читавог људског рода.

Анђели су први поздравили рођење Господа Исуса Христа. Анђели су први и објавили Његово рођење целом људском роду преко витлејемских пастира:

Јављам вам велику радост која ће бити свему народу. Јер Вам се данас роди Спас, који је Христос Господ, у граду Давидову” (Лк. 2: 10—1). „И кад анђели отидоше од њих на небо, пастири говораху један другоме: Хајдемо до Витлејема, да видимо то што се тамо дододило што нам каза Господ” (Лк. 2: 15).

Дошли су, видели су новорођеног Спаситеља и поклонили му се. За њима су кроз векове из свих крајева света кретала племена и народи према витлејемској пећини, са истим покличем: „Хајдемо до Витлејема, да видимо и да се поклонимо Ономе, о коме су пророци предсказивали и Кога је човечанство вековима очекивало. И позив витлејемских пастира — „хајдемо до Витлејема!”... разлегао се кроз векове и историју до наших дана, и нашао одјек у срцима милиона, јер заиста „Бог походи и избави народ свој” (Лк. 1: 68).

Присуство Божје и ми данас осећамо у сопственом срцу, на огњишту, у сваком човеку, па и у васцелом свету. И нама се данас намеће сама од себе визија Божића коју је доживео старазаветни пророк, када је усекликнуо: **Бог је с нама, уразумите се народи!** (Ис. 8: 10.). И заиста, у нама је и са нама је Бог, уразумите се људи свих раса, свих нивоа знања, образовања и занимања!

Но свет није пријатељски дочекао Спаситеља. Родио се у највећем сиромаштву. За Њега није било места ни у једном дому; штала је била Његов први дом и јасле Његова колевка. Први Његови поклоници били су пастири. Још у колевци био је бегунac. Ирод је убио Његовог Претечу, а сам Он издахнуо је на крсту у највећим мукама. Свет је прогонио и Његове апостоле, а затим и Његове остале следбенике кроз векове. А Његове речи „Ja победих свет” сваким даном се потврђују. Не оружјем, не материјалним вредностима и богатством, не помоћу силних овога света, него силом необориве Истине.

Господ Исус Христос се родио у време најтеже моралне и духовне кризе у свету, у доба највећег духовног сиромаштва. Тада је царовало безверје и празноверје; владала је крајња економска криза и несигурност.

Посматрајући слику данашњег света, чујмо шта нам статистика говори: половина људи у свету нема дољно хране, а око 460 милиона људи трпи и умире од глади, док се на другој страни бацају огромне количине хлеба у посуде за отпадке. Незапосленост у свету расте, многи људи се осећају несигурним, долази до инфлације у читавом свету. А шта да кажемо о моралном и духовном сиромаштву нашег времена?

Господ Исус Христос и данас, као пре дводесет векова, стоји пред вратима ових народа и понавља исто питање: Да ли Ме желите, или се бојите Мене!

— Да ли Сам вам непознат? Дошао сам да препородим душе ваше и да ваша камена срца заменим топлим и осећајним срцем, у коме Бог обитаја. Дошао сам да из вашег срца испучам коров зависти, злобе и мржње и да на њиховом месту засејем љубав. Дошао сам да вас избавим од сваког зла и свих страсти, које вам разарају бесмртну душу и излечим срца ваша од гордости и лукавства.

— Богатство које вам дарујем, није од „овога света”, као што ни ваша права домовина није од „овога света”. Ја сам увек и свуда спреман да вам помогнем. Отворите врата срца ваших и ја ћу вас посетити.

Поглед на Витлејем данас

Страница за младе

— Ја сам храна, после које се не гладни. Ја сам извор воде живе, после које се не жедни. Ја сам светлост која разгони таму. Ја сам радост у жалости, слобода у ропству, мир у борби, тихо пристаниште у бурара живота.

— Ја сам лекар душа и тела ваших, заштитник и избавитељ од сваког зла.

Како пре дадесет векова, тако и данас, многи не чују, неки не жеље да чују речи Спаситељеве, већ га прогоне из срца, из дома свог, из средине своје, оспоравајући Му чак и Његово Божанство.

Данац, када славимо Његово рођење и Његов долазак на земљу, када је Он, Сунце правде, засијало целом људском роду, замолимо Га да нам све оправди — јер не знамо много пута ни шта чинимо — молећи Га да не одлази од нас.

Како у храму, тако и у дому, у својим молитвама, истрајно Га молимо:

Господе Исусе Христе роди се у нама и остани са нама. Роди се у нашим домовима да би сачувао наше домаће радости; роди се у кућици сиромаха и надахнуј га вером и трпљењем; не удаљуј се од куће богатога и уливај му врлину и милосрђе.

Господе не остављај нас! Остани поред постеље болесника који умире, да би преминуо са блаженом утехом. Остани близу наших свежих гробова, да би утешио удове и сирочад. Буди са свима нама, Господе, поред научника, поред уметника, поред занатлије, на њиви поред земљорадника... подржи нас у истини и добру, чувај наше душе и срца од греха.

Царуј, Господе, над нама и владај својим благим духом у кућама, породицама, градовима, селима и колибама нашим. Ти си наша снага, наша моћ, наш Бог и наша радост. У Твојој је руци наш живот, наше здравље и наш успех. С Тобом желимо да будемо нераздвојни како на земљи тако и на небу.

Нека Твоја витлејемска звезда јасно сија над нама, и нека нас води вечном Твоме Царству у коме Ти царствујеш заједно са Оцем и Духом Светим. А ми на земљи пријужујемо се хоровима Твојих светих анђела и узносимо Ти песму хвале: Слава Богу на висини, и на земљи мир, међу људима добра воља, поздрављајући један другог свехришћанским, радосним поздравом:

СРЕБАН БОЖИЋ — ХРИСТОС СЕ РОДИ!

Драгослав М. Степковић
протонамесник

Полако и неприметно приближава нам се празник Христовог рођења — Божић. Од 28. новембра се налазимо у божићњем посту! Не заборавите да је то време када нас Бог нарочито позива да му кроз пост и молитву приступимо и примимо свету тајну Причешћа, да би смо тако, духовно спремни, дочекали радосни празник рођења витлејемског Детета.

У тим мислима срдачно Вас поздрављамо радосним поздравима:

**МИР БОЖИЈИ — ХРИСТОС СЕ РОДИ! — ВАИСТИНУ СЕ РОДИ!
СРЕБНА ВАМ И ОД БОГА БЛАГОСЛОВЕНА НОВА 1981. ГОДИНА!**

ПЕТАР ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ — „ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ”

Бадње весе

Владика Данило и игуман Стефан сједе код огња, а ђаци, весели, играју по кући и налажу бадњаке.

Игуман Стефан

Јесте ли их, ћеџо, наложили, у пријекрст је треба метнути?

Ђаци

Наложили, ћедо, је требује, пресули их бијелом пшеницом, а залили црвенијем вином.

Игуман Стефан

Сад ми дајте једну чашу вина, ма доброга и чашу од оке, да наздравим старац бадњацима.

Дају му чашу вина, он наздрави бадњацима и попи је.

Игуман Стефан (чистећи брке)

Бог да прости весела празника! Донесите ћеџо оне гусле, душа ми их вајстину иште, да пропојем, одавно нијесам. Не прими ми, Боже, за грехоту, овако сам старац научио.
(дају му ђаци гусле)

Игуман Стефан (поје)

Нема дана без очнога вида нити праве славе без Божића! Славио сам Божић у Витлејем, славио га

у Атонску гору, славио га усвето Кијево, ал' је ова слава одвојила са простотом и са веселошћу: ватра плама боље него игда, прострата је слама испред огња, прекршћени на огњу бадњаци, пушке пучу, врте се пецива, гусле гуде, а кола пјевају, с унучићу ћедови играју, по три пâса врте се у коло, све би рекај једногодишњаци, са радошћу дивном нарављено. А штоми се највише допада, што свачему треба наздравити!

Владика Данило

Срећан ли си, игумане Стефане, како те је Бог весела дао!

Игуман Стефан

Млади синко, лијепи владико, само собом ноћас је весело, а душу сам напотио капљом, па се стара игра поврх вина је блиједи пламен по ракији.

То ми каткад старцу буди кости, спомене их на младе године.

Владика Данило

Љепше ствари нема та свијету него лице пуно веселости, особено је што је код тебе: са сребрном брадом до појаса, са сребрном косом до појаса, а лице ти глатко и весело, то је управ благослов вишњега.

Зашто шако?

Негде почетком октобра месеца, на II програму радио Београда, а у оквиру емисије за децу, водио се разговор о томе да ли Бога има, или нема.

Па пошто је емисија за децу, сама су деца о томе дискутовала.

Чуле су се из дечијих уста већ толико отрцане фразе о тој теми, као: страх је створио богове, па онда да су попови измислили Бога, или пак да је идеја о Богу створена зато да би богати експлоатисали сиромашне итд., итд.

Немогуће је поверовати да су до тих закључака деца дошла на основу свог размишљања и искуства, сем ако се већ и ћацима првацима у школи не предају горе наведене фразе (у шта сумњамо), као што ће им се сасвим сигурно сервирати када

порасту (можда са мало више „бираних речи”, али у суштини исто).

Било је необично интересантно чути ту емисију, јер, истини за вољу, заиста се водила жестока дискусија, тј. било је и деце која су мислила да „неког Бога” ипак мора да има. Понеко је испричао шта се, на пример, догађа у његовој кући када је неки верски празник, па се видело, односно чуло, да код неких ипак постоје какви-такви трагови религијског васпитања.

Цела емисија је могла донекле и шаљиво да се схвати, да се ипак није радило о тако озбиљним темама. Овајако, остао је доста нејасан траг у етру после емитовања радио таласа који су нас запљуснули „истином” да су нам, ето, и ћаци прваци „убеђени атеисти”.

Христос се рогу!

БОЖИЋ

Витлејем већ спава, уморан од вреве
Јудејаца многих, што на позив цара
дођош на попис. Крај уморне Ђеве,
у пећини мрачној, Јосиф се одмара.

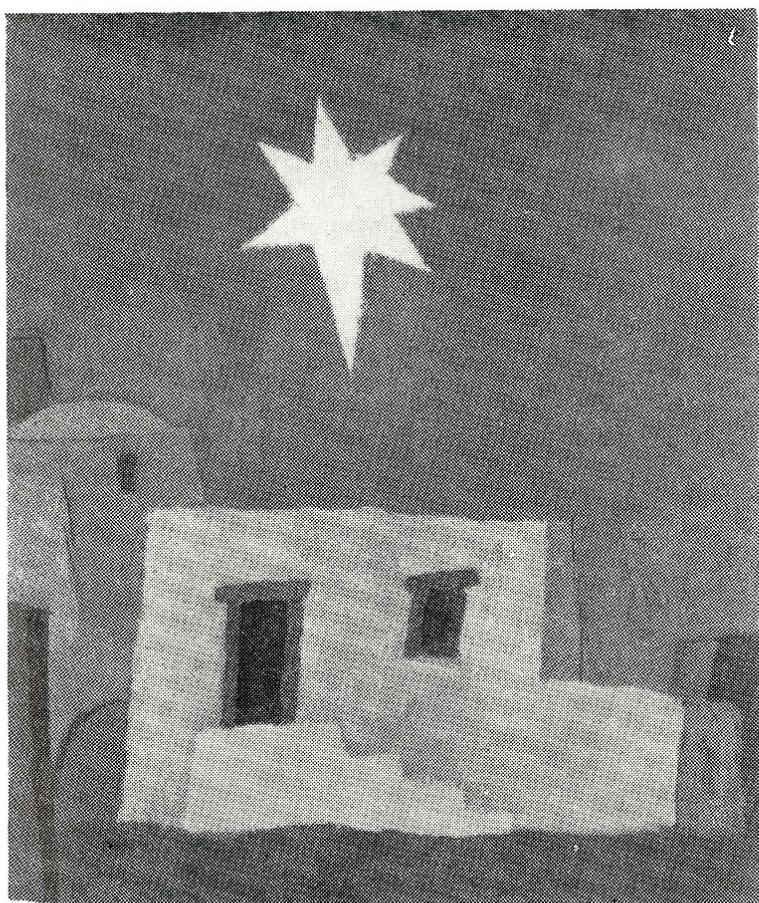
Док су Палестином чекање и нада
и радосне слутње разгањале снове,
изнад Витлејема, Давидова града,
синуло је небо од светлости нове.

Шумеле су воде и дрхатале горе,
звездано се небо над пећином свело,
клицила је земља и певало море
када Христос узе на се људско тело.

Са неба је звезда, што Рождество јави,
слала светлост своју да пећину грли,
забрујала песма да Рођеног слави
И ко весник среће на све стране хрли.

А затим још дуго, до у освите дана,
радосни се клици чули свуда широм,
а „Рождество Твоје” и громко „Осана”
пунили су душе радошћу и миром.

о. М. М.

Свети архијакон и првомученик Стефан

Трећег дана Божића, 9. јануара, празнујемо Спомен св. архијакона и првомученика Степана. За њега кажемо да је првомученик јер је он први страдао за веру Христову.

Како се апостолска проповед у првим годинама хришћанства све више и више ширила, а са њоме и обавеза апостола, састаше се апостоли са својим ученицима и рекоше: „Не приличи да ми запоставимо реч Божију и да служимо око трпеза” (Дела апостолска 6:2).

Апостоли су до тада и проповедали, али и скупљали прилоге и бринули се о агапама (вечерама хришћанске љубави) које су у оно време били молитвени скупови хришћана. Апостоли одлучише да нађу себи помоћнике који ће преузети бриту око агапа.

Степан за кога се каже да је био „пун вере и Духа Светога” беше први од седморице изабраних помоћника које назваше — Ђаконима.

По благодати коју је имао, Степан је чинио чуда међу људима, и јеврејски учитељи закона (којима се то није видело) оптужише га да хули на Бога. Поставили су и лажне свидетељске које су то потврдили.

Када су Степана повели пред првомученика, и кад га овај упита да ли је истина све што се говори против њега, Степан тада одржа величанствену проповед у којој је кроз скоро целу историју јеврејског народа показао како је често тај богоизабрани народ био Богу незахвалан и како је одступао од Божијег закона.

А када је Степан узвикнуо: „Којега од пророка не прогонише ваши очеви? И побише оне који су унапред најављивали долазак праведника, чије је издајице и убице ви сада постадоцте” (Д. ап. 7:52), бесно су шкргутали зубима на њега. „А он пун Духа Светога погледа на небо и виде славу

Божију и Исуса где стоји с десне стране Богу, и рече: „ево, гледам отворена небеса и Сина човечијег како стоји с десне стране Богу” (Д. ап. 7:55—56). Када чуше ово, ухватише Степана и изведоше ван града где га „засипаху камењем”, тј. где су га каменовали. Степан се молио Богу, и када је осетио да ће издахнути под тешким каменицама повика: „Господе, не ушиши им овај грех, и кад то рече усну” (Д. ап. 7:60).

Својим славним страдањем за Христа св. архијакон Степан је први који је своју крв пролио за Христа и тиме стекао мученички венац у Царству небеском.

Нама, који прослављамо овог првомученика Христовог, остаје вечита поука из овог и свих осталих страдања за Христа, јер нема јаче потврде о Христу и за Христа, него што је то крв милиона мученика који су страдали за Истину, знајући да страдањем само прелазе мост између привременог и вечној живота.

МЛАДИ ПИШУ:

ЛЕПИ ДАНЕ БРЗО ПРОЛАЗЕ

Имала сам ту срећу да будем првог дете које је крштено пре десет година у тек основаној Српској православној цркви општини у Швајцарској. Крстio ме је наш владика Лаврентије.

Данас ми је указана част да дочекам у Цириху госте из Југославије, хор свештеника „Свети Сава” из моје Шумадије и Преосвећене владике Саве и Лаврентија.

Тог сунчаног дана, у недељу 15. јуна, у народној ношњи и са цвећем

у руци, нестрпљиво, са осталима, чекала сам пред црквом. Најзад је стигао аутобус са високим гостима. Веома узбуђена, својим драгим владикама предала сам цвеће и свима по желела добро дошлицу.

Ушли смо затим у цркву и за време свечане Литургије коју су владике служиле, певао је хор свештеника из Шумадије. Недостају ми праве речи да искажем како је све било узвишене, свечано и лепо. На крају службе Божије владика Сава нам је пренео поздраве из Шумадије, а владика Лаврентије говорио о хору свештеника. Била је то велика част за све присутне који су се нашли у цркви.

Доцније смо се сви сликали. За време ручка смо разговарали и изменјавали адресе. Са великим пажњом слушали смо поруке владика Саве и Лаврентија који су са пуно љубави и нежно говорили. Њихове речи и савети су ме веома дирнули да су ми и сузе пошли. У једном тренутку пала ми је мисао да их све замолим да се потпишу, како би ми остала драга успомена на овај дан, што сам и учинила.

Дошао је и најтежи тренутак, растанак са свима. Жао ми је било што одлазе гости из Шумадије, али сам се утешила при помисли да ћу у јулу ићи у Србију и можда отићи да их посетим. Опростила сам се са владиком Лаврентијем, мојим најмилијим гостом, који ме је пре десет година крстио. Задовољна и весела кренула сам кући, носећи у себи сваки тренутак сећања на овај дан, за који се може рећи: лепи дани брзо пролазе, или дugo остају у сећању.

Александра Павловић (12 година)

Овај чланак смо преузели из „Парохијског Листа“ Српске православне црквене општине у Швајцарској (бр. 5—6/1980).

ПОРУКЕ МЛАДИЋУ
ВЛАДАЈ СОБОМ

Владај собом!

Од свакога младића се може захтевати да буде карактеран. Карактер је резултат упорне борбе, самоваспитања, самоодрицања и јуначког душевног напора.

Вредност човеку даје његова воља. Права вредност човекова зависи не од сile његовог ума, него од његове воље.

Животе, шта ми дајеш? Шта ме чека? То зависи од тога, шта ти мени дајеш! Колико радиш, толико ћеш добити, и што посејеш, то ћеш и пожијести.

Колико је чврсте воље потребно да стојимо вечито на ратној нози са нашим малим и великим грешкама, и да са њиме никада не склопимо примирје.

Ја хоћу, хоћу! Шта хоћу?

Хоћу да будем господар над својим чулима и осећајима.

Хоћу да правим ред у својим мислима.

Хоћу најпре да мислим, па онда да говорим.

Хоћу прво да промислим, па после да учиним.

Хоћу да се из прошлости поучим, да на будућност мислим, и зато да садашњост добро употребим.

Хоћу радо да радим, без речи да трпим, увек карактерно да живим и једном мирно да умрем.

Карактеран младић је онај који има племенита начела и од њих не попушта ни онда када верна истрајност изискује и жртве.

Идеал васпитања је младић који се телесно и душевно хармонично развија.

Храброст је увек истину говорити! Храброст је бити поштен! Храброст је верно истражати уз начела наша! — То краси великородушног младића.

Себичност је неурядно, изврнуто самољубље. Себичност је унакажена слика исправне самољубави.

Где те позив твој постави, тамо буди читав човек, па место не напуштај.

Пут греха је у почетку пријатан и посут варљивим цвећем, али је на крају разочарање страховито.

Непоколебљиво веран и доследан бити у свему што ти твоја савест заповеда, — ако си кадар такав бити, онда си карактеран младић.

Привикај себе док си млад, да глас твоје савести безусловно слушаш. Никога се не бој, само своје савести.

Карактеран младић никад се не осврће на то шта ће људи казати за његова дела, него шта ће казати његова савест.

Буди господар своје воље и роб своје савести.

Корова је у свачијој душки. И у твојој! Али паметан младић не доzвољава да тај дође до снаге и ојача, него сталном опрезношћу и борбом плави коров. Ову вечиту борбу називамо борбом самоваспитања.

Никада не губи главу ма каква невоља да те снађе. Никада се немој саломити! Радити и не падати у очајање! У животу они доспевају најдаље, који стално веселом душом и наслеђаним лицем обављају своје дужности! Срећи се тихо радују, а несрету мушки подносе.

Увек троши мање него што ти је приход.

Многи су људи незадовољни не зато што им је приход мален, него што своје прохтеве не знају да смање.

Ако хоћеш да будеш богат, није најважније колико можеш зарадити, него колико умеш уштедети.

Најбогатији је онај који се задовољи са најмањим.

И из скромнијег прихода може се понешто на страну оставити, док онај који сваки дан поједе све што је тога дана зарадио, неће ни једним кораком напредовати.

Штедљивост јача карактер, док расипање чини човека лакомисленим и води га у пропаст.

(Превео прота Ст. Чампраг)

„ЗАБРУЈАЛА ПЕСМА ДА РОБЕНОГ СЛАВИ, И К'О ВЕСНИК СРЕЋЕ НА СВЕ СТРАНЕ ХРЛИ!...”

Сарадња лекара и свештеника

(Допис из Америке)

Међу најглавније дужности, које парохијски свештеник у Америци обавља, спада обилажење болесних парохијана, који се налазе у болницама на лечењу. Поједини свештеници, нарочито у мањим парохијама, посебљују своје болесне парохијане сваког дана. У већим болницама, римокатолици, као и поједине протестантске деноминације, имају своје сталне свештенике, чија је једина дужност да служе и проповедају у болничким капелама и обављају разне верске обреде за припаднике њихове вероисповести.

Као и свуда у свету, у америчким болницама тачно је одређено време кад се болесници посебљују и од посетилаца се очекује да се тог прописаног реда строго придржавају. Изузет-

так се чини једино са свештеницима. Њима је дозвољено да у свако доба дана и ноћи могу посетити свог болесног парохијанина. Чак и у случајевима где је болеснику забрањена свака посета, па и посета његове најближе родбине, свештенику је дозвољено да може у свако доба ући у његову собу и остати код њега колико нађе за сходно. Лекари и остало болничко особље, не само да се не противе једној оваквој пракси, већ чине све са своје стране да њихови пациенти одржавају што је могуће присније везе са својим свештеницима. Зашто? Па, ево зашто.

Американци су познати свету као практични лjudи, који своје животне лекције уче кроз свакодневна искуства, своја и туђа, а научене лекције користе и примењују у животу. Амерички лекари су, на основу својих дугогодишњих искустава, установили и признали као неоспорну чињеницу да постоји знатна разлика између болесника, који верују у Бога и оних који не верују, и да један лекар лакше и са више успеха води бригу о болеснику који верује, него о оном који не верује. То је главни разлог да амерички лекари не гледају у свештеницима лјуде, који ремете установљени ред у болницама, шетајући се од једног болесника до другог и у времену кад то нико други

не чини, већ у њима гледају своје сараднике и помоћнике, који их у њиховом послу свесврдно помажу и за своју помоћ никакву награду не траже. Овде морамо додати још и то да су амерички лекари у огромној већини верујући људи и да је реткост наћи лекара у Америци, који није члан неке цркве.

Амерички лекари се ни мало не устручавају да позову свештеника у помоћ. Ово се обично дешава кад је у питању болесник, коме преписани лекови и болесничка нега не доносе жељене резултате. За једног лекара у Америци није ништа необично да узме телефон, позове неког свештеника и упути му једну овакву молбу:

„Оче, међу мојим пациентима ја имам једног вашег парохијанина, који се зове Н. Н. Ја као лекар чиним све са своје стране да му помогнем, али изгледа да му моја помоћ није довољна. Њему треба нешто више од тога. Он спада у ред оних болесника, који себе праве болеснијим него што јесу. Не бих се могло рећи да он жељи да умре, али нема ни неке нарочите воље да живи. Ја бих вас замолио, кад ухватите мало времена, отиђите и поразговарајте мало с њим. Покушајте да га мало охрабрите и духовно ојачате, јер ће му

то више користити него моје медицине. Унапред хвала..."

Овај тип болесника добро је познат свим лекарима и кад амерички лекари нађу на једног од њих они обично зову свештеника у помоћ.

Да видимо сад која су то преимућства, која верујући човек има над неверујућим, кад је болест у питању?

Опште је позната чињеница да човек који верује у Бога и човек који не верује не гледају истим очима на свет, живот и све оне појаве с којима се сусрећу на свом животном путу. Они животну стварност посматрају сваки са свог становишта, па је сасвим природно да се њихово држање, расположење и понашање у случају болести битно разликују.

Верујући човек, у позадини свега што се у овом свету забива, види Бога. Он верује да је ову нашу васину Бог створио и да Он њом управља. Он такође верује да се у овом свету све одвија према вечном плану Божјег промисла и да свака ствар, као део Божјег плана, мора имати свој смисао и значај, укључујући ту и оне појаве, које ми људи нисмо у стању да објаснимо и разумемо. Према томе, он и болест сматра као нешто што је предвиђено Божјим планом и што он треба да прими и носи без жалби, роптања и протеста. Зато је верујући човек, као пациент у болници, у већини случајева, послушан и стрпљив, а према лекарима и болничком особљу пажљив, љубазан и благодаран за све услуге, које му се чине.

На другој страни неверујући човек, не само да не верује у Бога, већ исто тако не верује ни у било какве планове, по којим се живот у овом свету одвија. За њега је све то само пук случајност. Он тврдоглаво одбија да призна Бога као одговор на све оно што не зна и не разуме. Он је вечно незадовољан, јер целог свог века поставља питања, али никад не налази одговоре. Он живи у сталној конфузији, јер не зна коме да даде кредите и признања за ствари које му се у овом свету свиђају, није пак начисто с тим кога да крији за све оно што му се у овом свету не свиђа. Ова конфузија, сасвим природно, има свог утицаја на његово расположење и понашање у болести. У већини случајева неверујући човек, као пациент, је неповерљив, непослушан и често дрзак и осорљив.

Болесници у болницама имају обично и превише времена на расположење

гању. Они размишљају о свему па и о смрти. Уколико је човек болесни ји утолико више мисли о смрти. Већији човек има своју представу о смрти, а неверујући своју, и њихове се представе дијаметрално разликују. Шта један болесник мисли о смрти има такође снажног утицаја на њего во расположење, држање и понашање у време болести.

Верујући човек сматра да физичка смрт није потпун крај и уништење човековог бића, већ просто прелаз из једног живота у други. Он верује да је Онај, који је у стварању света и човека показао толико много мудрости, осигурао човеку вечни живот и пребивалиште у једном другом и бољем свету, у ком се не умире. Отуда је за њега телесна смрт, као и све остале појаве у свету, само један мали део вечног Божјег плана.

За оног пак, који не верује у Бога смрт је сасвим нешто друго. То је апсолутни крај свега. То је трагедија над трагедијама. То је врхунац свих бесмислица познатих човеку. Неверујући човек не воли да мисли о смрти, али му је немогуће да ту мисао одстрани. Она му се непрестано намеће и то га прави забуњеним и

нервозним. Он зна да треба да иде са овог света, али није начисто куда. Он се осећа као човек, који је приморан да се исели из свог стана, а други стан, у који би требало да се усели, он није успео да нађе. Отуда је сасвим разумљиво да кад једног оваквог човека болест снађе, да је њему тешко угодити и задовољити га.

Они, који човечији живот, овде на земљи, површино посматрају виде у лекарима и свештеницима две сасвим различите људске професије, које се никаде не додирују и које немају ничег сличног ни заједничког. Они пак, који се мало дубље загледају у душу човека и све оно што се у њој забива, специјално у време болести, долазе до закључка да се лекари и свештеници веома често нађу на истом терену и у положају да једни другим буду у помоћи. Амерички лекари признају да има знатан број болесника по болницама, којима су свештеници потребнији него лекари. Ово је главни разлог зашто су врата свих америчких болница отворена свештеницима у свако доба дана и ноћи.

протојереј Радиша Пурић

НАШИ МАНАСТИРИ

Јошаница код Светозарева

На десетом километру од Јагодине (данас Светозарево), у подножју Црног врха, идући према западу, испод села Прњавора, с леве стране Јошаничке реке, између брда Чукаре и Равног гаја, у врло живописном пределу налази се древни манастир Јошаница. У старој литератури ретко се помиње, а у новијој чешће, али то су само краћи помени.

Поред овог манастира тече река Јошаница по којој је, тако се мисли, и добио име.

Предање и народна традиција везују постанак манастира за кнеза Лазара и његово доба.

Народно предање каже да је кнез Лазар подигао Јошаницу да би се у њој венчао са царицом Милицом. Од тада је Јошаница постала најпоштovaniji манастир у овом делу Србије.

Према другом народном предању говори се да је у време кнеза Лазара

живео, у пећини испод брда Шареника, која и данас постоји, неки испосник по имениу Јоша. По њему је добио име не само манастир него и река која противче поред њега.

И поред тога што нема никаквих историјских података, на основу аналогије и анализе архитектуре и новооткривеног сликарства постанак манастира би стварно могао да се веже за тај период. Народно предање, које је ишло с колена на колено, садржи у себи доста истине, бар што се тиче времена из кога је настао првобитни манастир.

Најстарији писани податак о манастиру Јошаници датира из 1786. године. То је ктиторски натпис, са камене плоче, изнад улазних врата, са подацима о обнови храма која је извршена те године. Натпис је био над западним вратима, уклесан на плочи — који гласи: „Извољенијем Отца и

поспјешенијем Сина и совершенијем Свјатаго Духа, обнови сја сија свјатаја обитељ Јошаница, храм иже во свјатих отца нашега Николаја, трудом и иждивенијем јеромонаха игумана Алексија Теодоровича и сроднији брат њего протопресвитер Јован Поповић от мјеста Јагодине, и ктиорје књизи Доброслав и Бошко, при митрополиту Дионисију бјелоградском у нуждној времја при турецком царју султан Јабдул-Хамету, от рођества Господа Бога Спаса 1786. индикта априлија 23, круг сунцу 14, круг луње 31."

Из овог написа јасно се види да су јеромонах Алексије Теодоровић, протопрезвитер Јован Поповић и кнезови Доброслав и Бошко обновили манастир, који је био знатно оштећен приликом ратова и турске одмазде крајем 17. и почетком 18. века. Приликом ове обнове саниране су куполе и кровови, а фасаде су премалтерисане и окречене. Храм је обновљен у „нуждној времја“ — када се припрема рат Аустрије и Русије против Турске. Аустрија је тада припремала и Србе на устанак. Манастир Јошаница је на предлог аустријских агената спремљена за војни стан Коче Анђелковића.

Када је Аустрија 9. фебруара 1788. године објавила рат Турском, са аустријском војском прешао је у Србију и Коча Анђелковић. Коча је био одређен да диге народ на устанак. Већ у марта месецу Коча потуче Турке у Багрданском теснацу, спречи пролазак турског транспорта за Београд, зароби сав плен са архивом и све то пошаље за манастир Јошани-

Поглед на конак и манастирску цркву пре реконструкције

цију. Али, у међувремену, Турци добију помоћ и појачање. Из Јагодине крене турска војска у три колоне и 7. априла удара на Кочу код Јошанице. Капетан Коча буде приморан да се повуче у оближњи клањац, а Турци заузму и спале манастир Јошаницу. После спаљивања Јошанице Коча се пребаци у манастир Драчу, где поново врши припреме за устанак против турске силе.

Пошто су Турци прогонили Кочу из околине Јагодине, наоружани зађу по крајевима где је Коча дизао устанак палећи и убијајући све пред

собом, а хуманији Турци чак су саветовали раји да бежи. Турци су свакако тада још више уништили Јошаницу, као центар борбе у време Кочиног устанка.

Рат Аустрије и Турске завршен је Свиштовским миром 1791. године. По завршном рату Аустрија је напустила Србију, а Срби добију 1793. године одобрење за обнову и подизање нових цркава и манастира. Свакако да је у то време обновљен и манастир Јошаница и подигнут нов конак.

Према запису Ј. Вујића манастир Јошаница је паљен од стране Турака и за време Кађорђево. Описујући стање цркве Вујић каже: „У време рата Јосифа Второга и серпскога војјда Г. Петровића, јесу Турци ову цркву кутино са келијама попалили и келије до основанија порушили, светитељем у цркви очи с нацаци поизбијали, из пиштола у темплу на светитеље пущали, које рупе од танета и дан данашњи видети се могу.“

У летопису манастира Јошанице стоји записано да је године 1813. војјд Кађорђе лежао овде од врућице неколико дана у соби која се и данас зове „Кађорђева соба“.

У време другог српског устанка за манастир Јошаницу су везани битни историјски догађаји. Ту је кнез Милош 1815. године позвао нишког владику Мелентија на договор. Преко игумана овог манастира Милош је истом владици слао извесне поруке и писма. Из Јошанице Милош се обраћао више пута нишком владици

Стари конак у Јошаници

да се заузме код везира да дође до повољног мира. Место за договор о миру буде одређено у манастиру Јошаница. Ту су се састали изасланици Марашићи Али-пашини и Милошевићи. У спомен тога догађаја који је учињен са Марашићом 1815. године, кнез Милош дарује 1832. године три звона Јошаници. Године 1837. дајући признање манастирима, Милош је одао признање и Јошаници па у свом акту између осталог каже: „... да се манастирима... који су народу Српском, у разна непогодна времена, прибјежишча била, рукопомоћ од народа нашега чини, уколико је год могуће”. У ред манастира за помоћ ушла је и Јошаница.

Повељом кнеза Александра Карађорђевића од 1849. године утврђене су границе манастирског поседа.

Године 1851. у манастирском архиву стоји записано да је извршена извесна оправка Јошанице.

Све до 1854. године, Јошаница је била метох манастира Каленића. Те године решењем Светог Архијерејског сабора Јошаница је стављена у ред општежитељних манастира актом од новембра 1854. године, упућеним игуману Јустину, а који гласи:

„Преподобни настојатељ,
Рјешењем Архијерејског Сабора

донесеном у засједању ове године одржаном, манастир Јошаница стављен је у ред општежитељних манастира, зато што је своје годишње приходе знаменито умножио и благостање своје узвисио. — Архијепископ Београдски и Митрополит Србски, Петар с. р. у Београду, новембра 1854. год. КП 660.” —

Под управом игумана Јустина године 1856. и 1857. извршени су крупни радови на храму: отворена је пристапа, кров препокрiven цинком и прозори проширени. Све је ово учињено народним прирезом. Тим поводом 1858. године, постављен је натпис од стране игумана Јустина, који гласи:

„Возобновисја сија свјатаја обиље Јошаничкаја под владјенијем књазја Србског Александра Карађорђевића, I-го при Архијепископу Београдском и Митрополиту Србском Господину Петру трудом и иждивенијем ревностним игумана Јустина соверши се церков на пуно душеспасително и угодно народа припадајуше манастиру, дана 20-ог јунија 1858. године.”

За време српско-турског рата (1876-77) Јошаница је своје зграде уступила за болнице,

У време првог светског рата Јошаница је давала дрва за огрев војних обвезника као и болницама у Јагодини којих је било преко 30, а у којима је било смештено 3—4.000 рањених и оболелих ратника.

Године 1923. набављена су нова звона за манастир јер су она, која је поклонио кнез Милош, однета за време првог светског рата.

Непосредно после другог светског рата тј. 1945. срушена је пристапа манастира Јошанице, јер је претила опасност да се сама сруши. Притпата је имала са јужне и са западне стране по један прозор. Са западне стране изнад прозора налазила се розета, која је рушењем припрате уништена. Такође је постојала розета и са источне стране, изнад олтарске апсиде, која је уништена у току другог светског рата.

После другог светског рата у цркви је постављен под од камених плоча, а 1968. године изведени су најнужнији радови на санацији и конзервацији храма. Ископавањем и уређењем терена око цркве отклонења је велика влага са северне и источне стране, а са свих страна око цркве извршна је дренажа. Са три стране постављен је погорни зид од ломљеног камена. У 1969. години настављено је са радовима на обликовању аутентичне архитектуре, где су

Манастирска црква Светог Николе, изглед после реконструкције

сви уништени делови на архитектури враћени у првобитно стање. Пре-ко реконструисаних и конзервиралих кровних површина постављен је покривач од оловног лима а постављен је и тротоар од плоча беловодског пешчара. Са овим радовима рестаурација и конзервација овог значајног манастира из 14. века приведена је крају. Преостаје рестаурација и конзервација конака и звоника.

Живопис манастира Јошанице био је дugo време прекривен малтером из последње обнове цркве. Године 1952. Завод за заштиту споменика културе из Београда, предузео је испитивање које је посведочило постојање фресака. Зато је Завод за заштиту споменика културе у Крагујевцу, преузео истражне радове који су указали на постојање већих површина сачуваног живописа. У току 1969. године, сликарско-конзерваторска екипа овог Завода, завршила је коначно отварање јошаничког живописа. Наредне 1970. завршена је конзервација живописа у површини од 90 m².

Почев од 1786. године, старешине манастира Јошанице смењивале су се овим редом:

Алексије 1788—1815.
Мелентије 1815—1818.
Евстратије 1818—1839.
Герасим 1839—1845.
Севастијан 1845—1851.
Евстратије 1851.
Севастијан 1851—1852.
Јустин 1852—1859.
Евстратије 1859.
Никодим 1859—1864.
Исакије 1864—1865.
Серафим 1865—1868.
Јефимије 1868—1872.
Теофан 1875—1878.
Леонтије 1878—1880.
Арсеније 1880—1888.
Јанићије 1888—1890.
Арсеније 1890—1900.
Гаврило 1900—1915.
Од 1915—1919. манастиром управљају ови тутори:

Теодосије Мијатовић,
Михајло Давидовић, и
Димитрије Трифуновић.
Макарије 1919—1921.
Теодосије 1921—1939.
Софроније 1939—1942.
Христифор 1947—1975.
Макарије 1975—

Драгослав М. Степковић

ПОВОДОМ 1100-ГОДИШЊИЦЕ ВЕЛИКОГ ЦРКВЕНОГ САБОРА

о. Јован Мајендорф:

Православље и Рим проблеми и перспектива

- Проблем „власти“ у Цркви — централно питање
- Константинопољски сабор из 879—880. године могао би, можда, да послужи као основа
- Повлачење из дијалога није ништа друго него одрицање од сопственог удела у католичанској* одговорности за заједничко хришћанско сведочење
- Циљ хришћанског живота, а и екуменског покрета, је да учине да потпuna истина хришћанског доживљаја увек буде доступна хришћанској заједници

У екуменском дијалогу који се развио у овом столећу, место Православне цркве је било увек специфично. То је било неизбежно, јер су основну претпоставку покрета представљале историјске карактеристике западног хришћанства — римокатолицизма и протестантизма. Међутим данас се ситуација мења. Представе о „Истоку“ и „Западу“, као одражају различитих теолошких традиција, много је изгубио у свом културном и географском значењу. Православна црква, иако у мањини, данас је активно присутна у традицији западних земаља, нарочито у Сједињеним Америчким Државама. С друге стране, области у којима православно хришћанство има водећу улогу — као што су Грчка, Балканске земље, Русија — припадају „Западу“, ако се упоређују са новонасталим заједницама Азије и Африке.

У овој новој ситуацији еклисиолошки проблем, који је традиционално делио Рим од православља, не може да буде посматран просто као културни феномен, који би, доследно томе, требало да ишчезне као проблем. Ако би се неко држао ове „културне“ и чисто „историјске“ интерпретације раскола и негирао да данас постоје реални теолошки и еклисиолошки проблеми и разлози за

поделу Цркве, био би обавезан да дâ теолошки образложен и еклисиолошки спроводљив модел „уједињене Цркве“. Неизбежно се при томе поново појављује проблем власти, као централно питање. Долази се до закључка да се ово питање не може решити без прибегавања Светом писму и Светом предању, јер без Предања хришћанство престаје да буде Христово, а Црква престаје да буде Црква Божија.

Последњих година односи између Православне цркве и Рима су прошли кроз низ изузетних догађаја, које раније генерације нису могле ни да наслуте. У ово се може укључити измена докумената којима се „скидају анатеме“ из 1054. године, као и многобројни лични сусрети између папе и цариградског патријарха. У све ове догађаје се уплиће питање поимања власти у Цркви, а посебно папске власти. Међутим, ни један од предметних догађаја није дао мериорно и дефинитивно решење проблема. По својој природи, догађаји су у широком плану били симболични: говори, гестови и дела, су само мењали атмосферу. Данас богослови имају задатак да установе на који начин да тумаче ове догађаје и да их искористе, не у циљу уске еклисиолошке дипломати-

је или „православно-католичких“ односа (што је само један од аспектата наше одговорности за заједничко хришћанско сведочење), него у циљу истинитог решења проблема власти у Цркви. Без таквог решења, немогуће је стварно хришћанско јединство.

Пошто се у питању власти у Цркви православна традиција упадљиво разликује од западнохришћанске у целини, православни допринос у садашњем стању дискусије је веома важан.

1. Раскол: две еклисиологије

Једна од најкарактеристичнијих чињеница у односу на раскол између Истока и Запада, је у томе да он не може да буде датиран. У заједничкој декларацији објављеној 7. децембра 1965. год. од стране папе Павла и патријарха Атинагоре, догађаји из 1054. год. су сведени на своје реалне и, стварно, прилично незначајне пропорције. „Међутим препреке које постоје на путу развоја братских односови поверења и уважавања (међу црквама), спадају успомене на одлуке, дела и мучне догађаје, који су 1054. год. довели до екскомуникације патријарха Михаила Керуларија и још два лица од стране делегата римске столице на челу којих се налазио кардинал Хумберт. Цариградски синод је подвргнуо легате истој осуди... Данас морамо да признајмо да су осуде биле уперене против појединачних личности а не против цркву и нису имале за циљ прекид црквених веза између римске и константинопољске столице...”²⁾

КАТОЛИЧАНСКИ — према грчкој речи **καθολικός** — значи **универзални, свеопшти**.

Католичанство је првобитно доктрина, предање и организација Хришћанске Цркве док је она сачињавала неподељену целину. Но, чак и после првог великог расцепа (шизме) 1054. године, назив „католичански“ задржавају и западна „Римокатоличка апостолска црква“, и источна „Православна (ортодоксона) католичанска апостолска црква“. Тек друга велика шизма у XVI веку, када се формирају посебне протестантско-евангелистичке цркве, допринела је томе да се назив „католицизам“ ограничи на доктрину и унутрашњу организацију Римокатоличке (или папске) цркве.

Из овога текста о „скидању анатеме“ јасно се види да су аутори били свесни да су догађаји из 1054. године имали случајан, спорадичан карактер. Раскид се као такав није додиро 1054. године. У Хумбертов текст је укључена осуда „присталица глупости“ (Керуларијевих). Међутим, у истом тексту Хумберт сматра да су византијски цар и народ „врло хришћански и православни“. У сваком случају, ова „була о екскомуникацији“ није била у надлежности делегата и самим тим је она ништавна.

Имајући ово у виду, било је прилично лако да папа Павле VI и патријарх Атинагора изразе „жаљење“ због „офанзивних речи“ 1054. год. и да „избришу из сећања осуде о екскомуникацији међу црквама“. И добро је да су то они учинили. Али ипак, са овим они нису окончали и са сајмом расколом.

Каква је, дакле, природа раскола и када се он десио? Сви историчари данас прихватају да су се Исток и Запад одвијали постепеним отуђивањем, које се подударало са постепеним порастом папске власти. Теолози су дискутовали вековима о проблему идентификујући га са разликама у учењу о догми тројичности (питање филиоикве — filioque). Проблем је заиста веома важан. Па ипак решење дебате не може да буде постигнуто све док се две стране не договоре, не само о суштини — што јеово тешко — него и о томе које тај који ће санкционисати такав договор и на којој основи.

Елементи отуђивања су се појавили веома рано, већ у четвртом веку. Тада је већ постојала извесна поларизација у тринитарној теологији и назирали су се почети еклисиолошког конфликта. Запад је, с једне стране, приписивао посебан ауторитет та казваним „апостолским столицама“ и римску столицу је признавао као једину „столицу Петрову“. На другој страни, на Истоку је било толико много „апостолских столица“ — локалних цркава које су своје порекло водиле од апостола — да практично нису могле да претендују ни на какав посебан ауторитет на тој основи.³⁾ Шта више, на Истоку није нико приговарао принципу уздизања „васељенског патријархата“ константинопољског, на империјалним принципима и факторима, на томе што је он био у престоници царства — што све није имало никакве везе са „апостоличношћу“.⁴⁾

У отуђење Истока и Запада била је укључена чисто еклисиолошка поларизација, повезана са постепено

различитим схватањем појма локална црква, то јест евхаристичне заједнице народа Божијег, на чelu са епископом или презвитером. Односи између локалних цркава на Истоку су се базирали на истоветности вере и потпуне онтолошке једнакости са „приматима“ (митрополијама, патријархатима итд.), који су настајали на емпиричкој основи, условљеној и контролисаној једино консенсусом свих цркава. На Западу се инсистирало на „апостолицитету“, посебно на апостолицитету Рима, пошто је он био једина „апостолска“ столица на Западу. Ово је водило идеји вођства на основу божанског избора, пошто је Христос, а не Црква, изабрао и одредио апостоле и одабрао Петра за специјалну улогу у Цркви. Међутим, када је у тринаестом веку отпочела оваква дискусија, византијска страна је инсистирала на идеји сукцесије Петрове (на слећа Петровог) у свакој локалној цркви у лицу епископа, „првовештеника“ и учитеља на евхаристијском скупу.⁵⁾ Ова идеја је већ била изражена у учењу о „катедра Петри“ светог Кипријана Карthagинског у трећем веку.

Почетно отуђивање је постепено бивало све веће и дубље, а подстицано је политичким и културним факторима. Ако се изузме папа Лав I и важна улога његове „посланице Флавијану“ на сабору у Халкидону (451), Римска црква није имала одлучујући утицај у тринитарним и христолошким расправама, које су пламсале на Истоку. Римска доктринална власт је била признавана, али саборска одлука епископата је сматрана за највећи израз црквеног ауторитета. Ипак ни овај ауторитет није представљао јуридички аутоматизам, јер је било и много примера „псеудо сабора“. Саборски ауторитет савршено одговара библијској категорији божанских „знакова“. Они су се обраћали хришћанској заједници као целини, али је нису лишавали одговорности да „разликује“ истину од лажи.

Врло често историчари виде почетак раскола у крсташким походима, а посебно у заузимању Константинопоља од стране крсташа 1204. год. Очигледно да је увођење **паралелне латинске хијерархије**, а посебно латинског патријархата у Константинопољу, учинио да раскол буде јасно уочљив. У сваком случају, после грегоријанске реформе, папство је сматрало себе врховном влашћу у хришћанству. Оспоравање те власти сматрало се за расколнички и јеретички акт. Источњаци су међутим, без обзи-

ра на све злочине које су починили крсташи, и даље одржавали идеју да је и латински запад остао део и кумене. Ово се не може рећи само за „латинофоне”, који су непрестано гурали ослабљену империју Палеолога у „политичку” унију са Римом да би тако осигурали помоћ Запада против Турака, него и за конзервативније православне кругове. Они кругови узимајући веома озбиљно теолошке проблеме а особито латински додатак филиокве у Симболу вере, сматрали су да је сабор, на коме би се отворено расправиле и решиле ове разлике, неопходан предуслов за лечење раскола.⁶⁾

Током целог четрнаестог века расправе између Истока и Запада су биле усредсређене на идеју **сабора**. Али, постављало се питање да ли је сабор требало да претходи унији — као што су желели византијци — или је акт „покажања” и „повратка” био неопходан предуслов сабора? Папе су инсистирали на овом последњем све док није и само папство било угрожено од стране саборског покрета на Западу. Проглашавајући превласт сабора над папом, сабор у Констанци је учинио да првобитни став папа буде неодржив, и водио је сазиву „унионистичког сабора” у Ферари — Фиренци (1438—1439). Иронија је да је сабор у Фиренци завршен као двострука трагедија — као крај саборности на Западу⁷⁾ и као коначан раскол између Истока и Запада. Заиста је Одлука Фирентинског сабора морали изазвати реакцију. Испршијеној и разочараној грчкој делегацији она је наметнула западно латинско учење о филиокве и чистилишту. Свemu томе као додатак, у њој је дефинисан положај римског првовештеника као онога који има „потпуну власт (плена потестас) — да храни, да управља и да влада целокупном Црквом”. Већина грчких делегата, који су потписали одлуку, повукли су свој потпис. Руска црква је одбацила митрополита Исидора, једнога од оних који су се залагали за унију. После турског заузимања Константинопоља патријархат је латинске хришћане ставио у „другу категорију” јеретика, који могу да буду примљени у Цркву миропомазањем, сагласно 95. канону Петошестог (Квинескстус) сабора (692).

Ако се хоће да сагледа „скидање анатеме” 1965. год. у правој светlosti, морају се имати на уму сви ови добро познати историјски догађаји. Јасно је да је за окончање раскола потребно далеко више од наведених недавно учињених символичких радњи. Посебно би било потребно да

једна и друга страна прихвате заједнички оквир о ставу у односу на учење о ауторитету и власти у Цркви.

Желео бих да скренем пажњу на један догађај из прошлости, који би могао да послужи као упориште у овом проблему: на велики **Константинопољски сабор из 879 — 880 год.**, који је у неким византијским изворима означен као „унионистички сабор”. Данас би његово правило разумевање могло да допринесе суштинском решењу погледа на власт на Истоку и на Западу. После тако важних еклисијо-лошких догађаја као што су били изопштење папе Николе I и патријарха Фотија и после прве рунде полемике у вези са додатком филиокве, овај сабор је запечатио помирење између папе Јована VIII и патријарха Фотија. Сматрало се све до недавно да је папа дезавуисао своје легате када су се вратили са истока и да је раскол продужен. Међутим, дело Ф. Дворника и других савремених научника је доказало да ово није тачно⁹⁾ и да су не само Фотије и Јован VIII остали верни одлукама сабора, него и многи њихови наследници. На сабору 879 — 880 год. су донете две важне одлуке:

1. У погледу дисциплине две цркве признају једна другу за врховне инстанце у својим подручјима. Не постоји папска „јурисдикција” на Истоку (канон 1). Риму се једино признаје традиционално првеноство части, а традиционалне територијалне границе римског патријархата се признају као неповредиве.
2. У погледу доктринарног учења, сабор подржава јединство вере преко поновне потврде оригиналног текста Никео-џариградског Симбола. Додатак тексту је изричито осуђен. Дакле филиокве се помињу у саборској одлуци, али ауторитет папе није поменут. Разлог за ово је у томе што у то време „додатак” није постојао у самом Риму, већ само у франачким земљама и у Шпанији.

Какав је значај ових одлука? У самим текстовима сабор се назива „светим и васељенским”. Стварно, сви критерији васељености предходних сабора били су применјиви и на овај сабор из 879—80. год. Наиме, сазвао га је цар, присуствовало је свих пет патријархата укључујући и представнике из Рима. У византијским канонским збиркама, одлуке сабора увек следе иза одлука оста-

лих седам васељенских сабора. Византијски аутори често помињу овај скуп као „осми” васељенски сабор. То је случај и са еминентним и репрезентативним аутором, као што је Никола Кавасила¹⁰⁾ и Симеон Солунски.¹¹⁾ Ипак, ова употреба није општа. Неки византијски аутори су сматрали да је „седам сабора” де факто ограничено светошћу броја седам. Други су респектовали латинску уздржаност у вези са овим сабором.

Дворник доказује¹²⁾ да је на Западу сабор био признат, ако не као васељенски, а оно као компетентан ауторитет, кога је признао Рим. У њему су видели поновно успостављено јединство Цркве пошто је он анулирао одлуке предходног сабора (869—870), који су одржали „игњатијевци” и на коме је био свргнут патријарх Фотије.¹³⁾ Крајем једанаестог века, греко-јерменском реформом, поново је уведена обавеза признавања Игњатијевског сабора. Греко-јерменска реформа је препознала себе у актима овог сабора (тако су они мислили), пошто је на сабору била потврђена превласт папе и над византијским патријархом и над цивилном императорском влашћу. Али између 880 и 1100-те године — више од два века — без обзира на друге разлике које су их делиле, Исток и Запад су признавали легитимност договора између Јована VIII и патријарха Фотија, потврђеног у Светој Софији 880. године.

Јасно је да прилично касно увођење Игњатијевског сабора од 869—870. у листу „васељенских” сабора, означава римски концепт власти као проблематичан. Може ли се то помирити са очигледним прекидом континuiteta? Интересантно је да је овај проблем у сусретима Истока и Запада успешно заобилажен. Тако за време четврте и пете седнице сабора у Ферари 20. и 24. октобра 1438. год. кардинал Цезарини и Андрија Родоски, главни заступници Латина, позвали су се на ауторитет „осмог сабора”, мислећи при том на Игњатијев сабор из 869—870. год. Али су одмах суочени са одрешитим „non possumus” Марка Ефеског, грчког заступника, који се изричито позивао на чињеницу да је овај сабор анулиран за време папе Јована VIII.¹⁴⁾ Уз једничку сагласност проблем је вешто заобиђен на тај начин што је Фирентински сабор био заједнички проглашен за „осми васељенски” сабор. Тако су се Латини безусловно сагласили и прихватили повратак на ситуацију која је претходила греко-јерменској реформи.

Сада долазим на мисао која, по мом мишљењу, може да буде одлучујућа у решавању проблема ауторитета између Рима и православља. Да ли би било могуће да се данас заједнички призна Фотијевски сабор из 879/80. год. као васељенски?

Овакав би акт сигурно био далекосежнији од чисто символичког „схидања анатеме” од 1054. год. Он би значио враћање на ситуацију која је трајала у Цркви више од два века. У православљу би за такав акт била потребна сагласност свих помесних цркви, а он би значио да је јединство између цркава засновано на истоветности вере, израженој у заједничком вероисповедању. За традиционално настројени Рим то не би било просто одрицање од власти, него повратак на ситуацију коју је свечано санкционисао претходник сашњег папе.

Било каква да је природа раскола, јасно је да постојећа раздвојеност не може да буде превазиђена символичним гестовима и церемонијалним састанцима. Потребно је јединство духа и основни договор о институционалном облику јединства. Сабор 879—880 год. обухватио је и једно и друго.

па, према томе, нити је говорио нити је делао у име целе Цркве.

Ипак, не би било добро ако би ова, понекад оправдана, критика папске и патријаршијске дипломатије потпуно неутрализовала стварну важност извесних гестова и речи. Из догађаја могу да произиђу последице, које ће превазиђи наше тренутне реакције. На пример, било би немогуће чак да се и помисли на заједничко прихватање сабора 879—880. год. да за то није створена атмосфера. Другим ватиканским сабором и сусретима између Павла VI и Атина-горе.

Две су реалности које заслужују посебну пажњу, пошто се директно односе на централни проблем — проблем власти у Цркви:

1. Јавна слика, којој је био цео свет сведок, о папи који се у Истамбулу и Риму појавио као брат, па према томе онтолошки раван другом епископу, не може да буде сведена само на дипломатију и протокол. Разуме се, позната дефиниција о папској супремацији није негирана ни у ком погледу, али, треба подврести, није ни изражена ни на који начин. Што се православних тиче, папа им се представио на савршено прихватљив начин, у функцији првог међу равнима (примус интер парес) што су му православни у прошлости и признавали. Оваквим ставом папе Павла VI измењена је хиљадугодишња стара традиција, која захтева да ауторитет римског првовештеника скрупулозно мора да буде сачуван под свим околностима, а посебно у односу на Исток, где је постојао добро познати центар опозиције римском централизму. Прекидање те традиције, у случају папе Павла, покренуло је једно опште еклесијолошко питање. Ако је папска власт над латинским епископатом традиционално оправдана појмом „универзалне јуридикције” по божанској правди, зар није контрадикторно братском загрљају са Атилагором, чије епископско достојанство, учитељска власт и патријаршијска јуридикција су апсолутно независни од Рима?

Изгледа, бар аутору, да папска власт, како је дефинисана Првим ватиканским сабором — или је универзална или није. Тешко је разумети зашто би од божански установљене папске „непосредне” јуридикције имали корист епископи Француске, Полинезије, Америке и Африке, а епископи Грчке, Русије, Средњег Истока је не би имали?

Још не постоји јасан одговор на ова питања, а можда би такве одго-

воре било тешко и схватити. Очигледно је такође да унутар католицизма постоје различите тенденције и различите групације. Парадоксално је да ове групације, које се највише супротстављају римском централизму, не осећају вредности које представља православље: верност апостолском учењу и верност сакрименталном поретку у Цркви. Остаје ипак да су папа и патријарх, седећи један поред другог и обраћајући се један другом као браћа и као равни, створили преседан, који треба теољшки и црквено да буде прихваћен и објашњен. Символу треба дати суштинску садржину.

2. Јула 25. 1967. год. у Истамбулу је папа предао патријарху писмо „*Anno inneunte*” у коме је изражен однос између Рима и Константинопоља традиционално православним терминима — „сестринске цркве”. Текст признаје да је израз погодан да се опишу односи који су „вековима постојали”, па се продужава: „Сада, после дугог периода одвојености и узајамних неспоразума, десило се, благодаћу Божијом, да наше цркве поново признају једна другу за сестринске“.¹⁵⁾ Основа за ово признање је пронађена у мистерији Христове сакрименталне присуности. Ова мистерија је присутна у свакој помесној цркви и стога „заједничарство (између наших цркви) иако не савршено, већ постоји“.

Овај текст има извесне недоречености.

1. Приближавање Истока и Запада мора се разумети као прогресивно узајамно признавање локалних цркава, а не као враћање римској „покорности“. Јасно је да овај метод у основи одговара православном ставу у односу на екуменске задатке уопште, иако православно приближавање Риму има далеко солиднију еклесијолошку основу него контакти са протестантима. Ипак се поставља питање да ли овај метод може стварно бити подударан са оним дефиницијама о римском примату који се базирају на искључиво „Петровом“ служењу папе. Стварно, на самом почетку писма *Anno inneunte* папа је означен као „епископ Римске цркве и глава свеопште Цркве“,¹⁶⁾ титула која јасно одражава еклесијологију коју православље сматра сасвим неподударном са својом еклесијологијом. Није ли то контрадикција у самом писму?

2. Доктринарне дефиниције Латинске цркве, које православље традиционално одбације — додатак фи-

2. Шта се десило шездесетих година?

Описали смо разне изјаве и састанке између папе и цариградског патријарха „шездесетих”, уз напомену да су у суштини били символичне природе. Сви символи могу да се погрешно тумаче. Речено је, на пример, да спектакуларни карактер састанака и двосмисленост докумената дају утисак као да је до јединства само један корак и као да доктринарне препреке постоје само у умовима неколицине реакционарних теолога. Речено је такође да је црквена дипломатија, која је организовала састанке, имала за циљ да пројицира лажну слику о православном „папству”, које постоји паралелно са римским. Мора се рећи да је неинформисана западна публика сматрала да је васељенски патријарх источни еквивалент римског папе. На православној страни, скептици су се тешли чињеницом да патријарх није имао свеправославна овлаштења,

лиокве у Вероисповедању, Тридентски сабор, догма о безгрешном Маријином зачећу (1854) — су некако стављене у заграде. Њихово одбијање од стране православља стоји на путу „скоро потпуног“ заједничарства. Недореченост писма Anno in nomine potkrepljena је текстом писма папе Павла VI кардиналу Вилебранду 5. октобра 1974. год. Кардинал је био папски легат на прослави 700-годишњице Сабора у Лиону (1274), који је свечано дефинисао теологију **Филиокве** и прихватио унионистичко исповедање вере, које је потписао византијски цар Михаило VIII Палеолог. Карактеристична ствар у писму је у томе да се тамо признаје да сабор „није дао могућност Грчкој цркви да се слободно изрази“ и да „јединство постигнуто на овај начин није могло да у потпуности буде прихваћено због менталитета источних хришћана“. Још значајније је да папа назива Лионски сабор „шестим помесним сабором одржаним у западном свету“, а не „васељенским сабором“. Може ли се исто рећи и за Тридентски, Ватикански I. и Ватикански II.? Ако је то тако, учињен је стварно важан корак, који модификује раније ставове о папском ауторитету.

У сваком случају, из текста се подразумева да латинске догме, свечано проглашене у прошлости, не треба узимати као да имају универзалну ваљаност, па, према томе, не би требало да буду сметња јединитет Римске цркве, који је првобитству. Ако је то стварно тако, аутономно стајају тако чврсто иза ових догми, треба да буде посматран у другом светлу. Ипак, канонска и сакраментална унија која не претпоставља решење проблема постављених овим латинским дефиницијама, подстакла би још у оштријем виду питање теолошког плурализма у уједињеној Цркви. Заиста, није ништа ново да се неке одвојене праксе или учења сматрају за **теологуменон** тј. мишљења појединачних теолога, која нису формално санкционисана од стране Цркве. Литургички и теолошки плурализам су и цеизбежни и по жељни у једном Цркви. Али овај допустиви плурализам није сам себи циљ и не може да буде коришћен да би се њим заташкали озбиљни доктринарни конфликти. **Теологуменон** не може да буде наметнут као обавезно учење. Свако има право да га одбаци, ако увиди да је он погрешан. Православни би сигурно у ово по следње сврстали нове латинске догме. Они нису само знак плурализма, него су биле разлог конфликтата ду-

гих вековима. Да ли може постојати јединство, а да се пре тога не реше ови проблеми?

„Anno in nomine“ је потакло још једну групу питања, а папско писмо кардиналу Вилебранду је исто тако директно повезано са проблемом ауторитета. Сигурно је да су текстови учинили корак напред у правцу православља уколико подразумевају да латински средњевековни и модерни доктринарни развој није обавезан за Исток пошто га источне „сестринске цркве“ нису ни примиле. Али, се према њима не треба односити са резервом, чак на самом Западу! С друге стране, православље треба такође да осећа извесну одговорност за Запад, где су ове „догме“ проузроковале одређене конфликте. И најзад, шта је то „Исток“ а што „Запад“, у овој, по следњој четвртини десетог века?

Сведоци смо недавне значајне промене атмосфери у односима двеју цркава и стварно реалних напора папа Јована XXIII и Павла VI да се приближе православљу у питању поимања власти у Цркви што захтева хладнокрвну теолошку процену. Она треба да покаже да ли је на постављена питања дат бар почетак одговора.

ме што је трансформисао власт у спољашњу силу: то су магистеријум у римском католицизму и Свето писмо у протестантизму. У оба случаја, он закључује, „премисе су истоветне“.¹⁵⁾

Идеја Хомјакова о „интегралном“ познавању Истине, независно од „спољашњих“ критерија и ауторитета, изгледала би као чисто романтичарски субјективизам ако се чита ван контекста грчког патристичког поимања Бога и човека. За грчке свете оце богопознање је засновано на идеји заједничарства, преобразења и обоготоврења човека. У њега је укључена теорија о „духовним чулима“ тј. дубоко личном доживљају живота Бога доступног преко светих тајни и евхаристичког живота у Телу и Крви Христовој.¹⁶⁾ Ова гносеологија не потискује „ауторитет“ и „критерија“, али их подразумева као чисте формулатије у односу на хришћански доживљај. Они пружају потврду веродостојности, која је несхватљива свакоме ко није најпре лично прихватио њену ваљаност и проверио је кроз реалан доживљај.

Доживљај се односи на саму Истину а не на средства како се долази до Истине. У њему је „нестворена“ и божанска присуност Божија у човеку преко Духа Светога. Према томе Истине је та која даје веродостојност ауторитету, а не више верса. Овакво разумевање власти и ауторитета учинило је да се Исток тако тврдоглаво одупира прихваташњу институције папства као мерила Истине. Због тога православље упорно тврди да вера Петрова условљава папство док примат сам по себи није никаква гаранција непогрешивости. Ово је, у ствари, традиционални проблем који постоји између Рима и православља.

Показали смо да недавни потези Рима у правцу помирења, у односу на „сестринске цркве“, и у односу на ограничење значаја унилатералних римских одлука о вери, морају бити схваћени као значајан екуменски напредак. Комплексност и замушеност се ипак појављују одмах када ови потези треба да буду примењени у пракси. Традиционално ослањање западног хришћанства на ауторитет у стварима вере ствара религијску празнину тамо где ауторитет слаби или нестаје. Лишено сигурности које му пружају познате структуре власти (учење Цркве или непогрешива Библија) и сумњичаво према свему што је са тим удржено —укључујући парадоксално литургичке мистерије — западно се

3. Замршеност садашње ситуације

Питање власти је вековима стајало у центру проблема између Истока и Запада. Пишући средином прошлог века, руски теолог световњак, А. С. Хомјаков дефинише проблем у облику романтичарског претеривања, које данас изгледа веома сугестивно. „Црква није власт као што ни Бог није власт и Христос није власт, јер власт је нешто што је изван нас. Кажем, Црква није власт него Истине, и у исто време унутрашњи живот хришћанина, пошто Бог, Христос, Црква живе у хришћанину животом реалнијим од срца, које куца у његовим грудима и крви, која тече у његовим жилама. Они су у њему живи једино уколико он живи екуменским животом љубави и заједнице тј. животом Цркве“. Главна замерка Хомјакова Западу је у то-

хришћанство креће у правцу који га највише отуђује од православља: према хуманистичком активизму и секуларизму. Али, као реакција на ове тенденције, поново се појављују старе клерикалне форме — пост-тридентинског римокатолицизма и конзервативног протестантског фундаментализма, које постају јаче него никада.

Јасно је да све ово може да изгледа као упрошћавање, али ипак одражава осећања многих православних, чија се реакција огледа у ставу да се потпуно треба повући из екуменских „авантура” и просто се радовати, на свој начин, у дивном предукусу Царства које долази, у православној литургији. Ово је природна реакција оних који се не могу идентификовати са струјањима у савременом западном хришћанству.

Није ми циљ да завршим са овом пессимистичком констатацијом. Убе-

ђен сам да повлачење из дијалога није ништа друго него одрицање од властите „католичанске” одговорности! Ипак желим да подвучем чињеницу да између еклесиологије православља и непогрешивости Ватиканског I сабора постоји проблем „власти”, који би требало расправити. Али од шездесетих година овај проблем је потиснут у страну. Дискусија о папском примату и црквеном ауторитету у целини постали су немогући без њиховог повезивања са садржином еванђеља. Ако „ауторитет” више не гарантује ову садржину, она мора бити сачувана колективним знањем и обавезом целе Цркве. Циљ хришћанског живота, а и екуменског покрета, је да учине да потпuna Истина хришћанског доживљаја увек буде доступна хришћанској заједници. Заједничка обавеза према овом доживљају чини Цркву заиста једном.

Б е л е ш к е

*) Чланак који овде објављујемо је превод из књиге „Жива традиција — Православно сведочење у савременом свету” издање: Академија св. Владимира, Њујорк, 1978 (на енгл.) Ово је допуњено предање првобитно одржано на Stiftungs Fonds pro Oriente, Беч 1975. г. и објављено на француском у часопису „Истина” бр. 20, 1975. У нешто преиначеној верзији под насловом „Папа за све хришћане” објављено је (на енгл.) у изд. Петер МакКорд, Њујорк, Паулист прес, 1976.

1) Види моју књигу „Православље и католицизам” (на енгл.) Њујорк, Шид енд Јорд, стр. 119—140 и такође гл. 2.

2) Tomas Agapes, Vatican-Phanar (1958—1970) Rome-Istamb. 1971, стр. 127.

3) Ово је бриљантно обраћено код Дворника „Византија и римски примат” (на енгл.), Њујорк, Фордем Јуниверзити прес, 1966. нарочито стр. 27—58.

4) Види Ф. Дворник „Легенда о апостолу Андреју и идеја апостоличности у Византији” (Кембриј, Харвард Јуниверзитет прес, 1968.).

5) О овој димензији православне еклесиологије види Ј. Д. Зизулас „Евхаристијска заједница и апостолицитет цркве” (на енгл.) у издању Ц. Мајендорф и Ц. М. Келенд „Нови човек: Дијалог између православца и протестанта” (Њу Брунсвик, Њујорк, Агора Букс (1973) стр. 132—148. О идеји Петрове сукцесије у Византији види такође „Примат Петров и православна црква”, Ц. Мајендорф (Лондон, Фејт прес, 1963) (све на енгл.).

6) Види Ц. Мајендорф „Пројект васељенског сабора у 1367” у Dumbarton Oaks Papers вол. 14 (1960).

7) Ц. Жил „Флорентински сабор” (Кембриј 1959) стр. 7 (на енгл.).

Н о в о!

Духовна музика на стерео-касети

Стерео касета свештеничког хора епархије шумадијске „Свети Сава”

ВЕЧЕРЊЕ СВЕТОМ САВИ

Диригент: Милош М. Весин

Солисти: протојереј Стеван Избрадић — басо профондо, протојереј Владимир Керавица — бас баритон, протонамесник Слободан Пантић — баритон, Ђакон Зарија Божовић — тенор, Петар Пантић — тенор и Милош Весин — бас.

Продуценти: инж. Слободан Младеновић и Милош Весин.

Свештенички хор шумадијске епархије излази са овом касетом пред своје верне, као и пред све поштоваоце православне духовне музике, презентујући првенствено богослужење православне Цркве. Дакле, циљ овог снимка није да православну духовну музiku прикаже као концептну, него у њеном једино правом и оправданом, богослужбеном смислу. Ако се при саслушању ове касете осети атмосфера православног богослужења и њена аутентичност, она ће тада у потпуности оправдати своје постојање и труд који је уложен у њу.

Ваља напоменути да је ово прва касета православне духовне музике код нас.

Касета је снимљена у цркви у Лазаревцу, а израђена у продукцији грамофонских плоча и касета „Југотон” у Загребу.

Наручује се и набавља код издавача: Издавачка установа шумадијске епархије „Каленић”. М. Тита 67. 34000 Крагујевац, по ценама од 100.— динара по примерку.

Из летописа Шумадијске епархије

Манастир Дивостин

Недељу пред Св. Илију народ у манастиру Дивостину и његовој широј околини зове „Пресвета“ и тога дана је у овом манастиру највећи сабор у години. И ове године је тога дана била архијерејска литургија. Манастирски храм је био препун, а дан испуњен служењем св. евхаристије, крштењем двоје деце и венчањем двоје младенаца од стране Владике а уз велико молитвено учешће верних.

Кијево

У близини Крагујевца налази се мајлено село Кијево, које је познато по великој ревности нашега народа, које је пре рата, уз помоћ архимандрита Рафаила Хиландарца (родом из Кијева) сазидао свој лепи храм, а недавно оградио порту и сазидао нови парохијски дом, иако парохија

У манастиру Дивостину

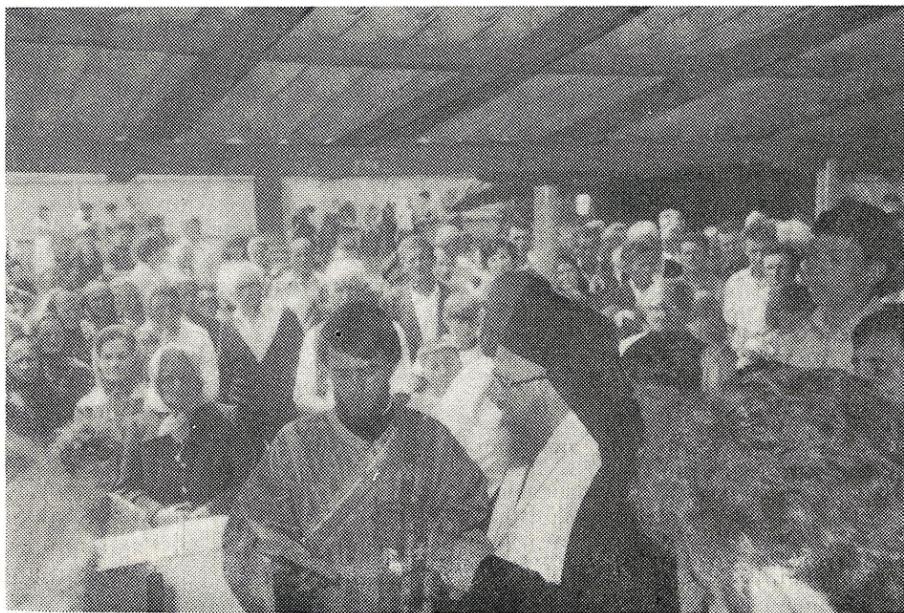
због маленог броја верника није попуњена.

Освећење дома је заказано за 10. август. После архијерејске литургије, на којој је певао хор Хришћанске заједнице из Крагујевца, владика Сава је осветио новоподигнути парохијски дом у присуству великог броја народа из Кијева и околине.

Посета утрехтског надбискупа поглавара Старокатоличке цркве

Четвртог септембра о. г. делегација Старокатоличке цркве, коју су сачи-

Са освећења парохијског дома у Кијеву

њавали: надбискуп утрехтски Маријнус Кок, бискуп харлемски Герхард ван Клеф и бискуп швајцарски Леон Готје, посетила је епископа шумадијског Саву, који је у њихову част приредио ручак у Епископији. Том приликом је епископ Сава поздравио почасног поглавара Старокатоличке цркве и његову пратњу и нагласио да су везе Српске православне цркве са Старокатоличком црквом и дуге и пријатељске, будући да су на њиховом Богословском факултету у Берну студирали многи наши јерарси и професори. После ручка високи гости су посетили манастире Дивостин и Грнчарицу.

(Старокатоличка црква образовала се кад се од Римокатоличке цркве одвојио део верника који се није могао сложити са новом догмом — о папиној непогрешивости — усвојеном на I ватиканском сабору 1870. г. Основана је најпре у Немачкој — у Минхену, 1971. У неким питањима она се враћа учењу и организацији првобитне хришћанске, неподељене Цркве (Цркве пре расцепа од 1054. године). Тако, старокатолици не признају власт папе ни догмат о његовој непогрешивости, одбацију целибат (безбрачност) свештенства, богослужење им је одувек на народном језику. Бискупе и свештенике бирају верници, а црквом управљају бискупи и црквени синоди (већа). На челу Старокатоличке цркве је надбискуп у Утрехту, у Холандији. Старокатолика има у Немачкој, Аустрији, Швајцарској, Холандији, Француској и Југославији.)

Азања

Седмог септембра о. г. епископ Сава је учинио своју прву канонску посету Азањи, где је са већим бројем свештеника одслужио св. литургију. На литургији су веома складно певале монахиње манастира Грнчарице.

Орашје

Сваке године у Орашју крај цркве Св. Јована, задужбине краља Милутина, скупља се на Усековање велики број верујућег народа из читаве околине. И ове године је литургија, због великог броја народа, служена пред црквом. Служио је владика Сава уз учешће више свештеника и ћакона. На јектеније су одговарале монахиње манастира Драче.

Богослужење на отвореном простору у Орашју:

Слике лево: са богослужења у Азањи

Десимировац

Храм Св. великомученице Недеље у Десимировцу, поред Крагујевца, своју овогодишњу славу прославио је архијерејском литургијом 14. септембра. Владиције је саслуживало више свештеника и један ћакон, а храм је овога пута био мали да прими под своје сводове вернике који су дошли да үзму учешћа у храмновној слави.

Хор „Стеван Мокрањац“ из Швајцарске у посети Шумадијској епархији

У времену од 25. септембра до 6. октобра 1980. г. хор Српске православне црквене општине из Цириха „Стеван Мокрањац“ био је, као гост Српске цркве, на турнеји по Србији и Босни. Између осталих, хор је посетио и нашу Шумадијску епархију.

У недељу, 28. септембра, хор је певао на архијерејској литургији у спомен-цркви у Лазаревцу, коју је служио епископ шумадијски г. др Сава са више свештеника и два ћакона, а уз учешће великог броја верника из Лазаревца и његове околине. Том приликом Преосвећени је произвео у чин протојереја, месног пароха протонамесника о. Живорада Јаковљевића, архијерејског намесника колубарско-посавског, који са свештенством свога намесништва вредно ради, не само у својој пархији, него и свесрдно помаже акцији

ју Епархије (у неговању црквене музике нпр. или опет, у прикупљању намирница за наше богословске школе итд.).

После своје проповеди Владика се бирамим речима захвалио хору „Стеван Мокрањац”, похваливши труд његових чланова на чувању наше духовне музике.

Увече, хор је у Крагујевцу приредио духовни концерт у Саборној цркви. Обичај одржавања духовних концерата у Крагујевцу и по целој нашој Шумадији, увео је наш епархијски свештенички хор „Свети Сава”, и те духовне приредбе увек су биле веома добро посећене. Стога се могло очекивати да ће и концерт гостију из Швајцарске побудити не мало интересовање Крагујевчана. Препуна крагујевачка катедрала у потпуности је потврдила ово очекивање.

Хор „Стеван Мокрањац”, из Швајцарске, се представио обнимним репертоаром дела духовне хорске музике, у коме преовлађују дела српских композитора. Диригент хора, г. Петар Витовец, показао се као веома добар познавалац православног духовног вишегласја, како руских, тако и српских аутора. Као солиста наступио је Милош Весин, бас. Невање хора било је на завидној висини, и не бисмо погрешили ако би-

смо рекли, да му се по стилском изражавају извођења мало који наш мешовити хор може приближити.

У понедељак, 29. септембра, хор је својим дивним певањем увеличио благољепије архијерејске литургије у с. Бадњевцу, коју је, као и претходног дана, служио владика Сава. Тога дана домаћин гостујућем хору био је наш епархијски свештенички хор „Свети Сава”, који је у јуну месецу био на гостовању у Швајцарској (о чему смо писали у претпрошлом броју „Каленића”). Тако су, поред парохијана овог села, литургији присуствовали и чланови свештеничког хора са својим супругама, а такође и монахиње оближњег манастира Гринчице.

За све учеснике месна црквена општина је приредила заједнички ручак. Посве ове лепе свечаности, око чије организације се много потрудио протонамесник о. Милован Стевановић, гости из Цириха су, у поподневним часовима, посетили манастире Гринчицу и Дивостин, а увече, цркве у Тополи и на Опленцу. Уочи поласка за Жичку епархију хор је био на конаку у манастиру Каленићу.

Са хором из Цириха био је и њихов парох, о. Драшко Тодоровић, са члановима патронатског одбора за Српску цркву у Швајцарској.

М. Маринковић

Упокојио се прота Јубомир Радивојевић

Осмог октобра о. г. у свом дому у Буковику, је преминуо протојереј Јубомир Радивојевић, бив. парох буловачки и архијерејски намесник орашачки.

Прота Јуба Радивојевић је рођен 31. децембра 1912. у Јеловику. По завршеној богословији у Сарајеву, рукоположен је у чин Ђакона 6. фебруара, а у чин презвитера 7. фебруара 1937. године од стране викарног епископа сремског Саве (Трлајића). Као парох службовао је у Бурђеву и Буковику. Од 1955. до априла 1980. године био је и на положају архијер. намесника орашачког.

Опело је обављено од стране тринаест свештеника, а од покојника се опростио у име надлежног архијереја свештеник Миленко Дидић, вршилац дужности архијер. намесника орашачког.

Партизани

У недељу 12. октобра епископ Сава је посетио Партизане (Даросаву) и у цркви брвнари одслужио литургију, у току које је Томислав Ранковић, свршени богослов из овога села, рукоположен у чин Ђакона. Иако је дан био прохладан, црква је била пуна Божјег народа, старог и младог, а нарочито деце.

На Покров Богородице извршено је освећење обновљеног храма и нове фреске у олтарској апсиди у Драгоцвету. На архијерејској литургији је епископ Сава рукоположио Ђакона Томислава Ранковића у чин презвитера, а месног свештеника Ћрногорана Мишића одликовао црвеним појасом, у знак признања за уложени труд на обнови парохијског храма. На литургији су певале монахиње манастира Грнчарице.

„Не бој се, мало стадо!“

(Еванђеље по Луки 12: 32.)

Октобра 19. у осамнаест часова је одржан паастос у Саборном свето-Успенском храму невино пострадалим жртвама, које су изгубиле свој живот октобра 1941. у Шумарицама. Паастос су служили епископи жички Стефан и шумадијски Сава, уз саслужење двадесет свештеника и четири Ђакона. На паастосу су певале монахиње манастира Грнчарице, а Преосвећени епископ г. Стефан је одржао врло надахнути беседу,

Ваведење, слава манастира Каленића, је прослављено веома свечано и уз учешће народа околних парохија. Како бденије, тако и св. литургију служио је владика Сава, са неколико свештеника и Ђаконом, а на крају литургије беседио и позвао народ да се и даље окупља око ове велике светиње, која га је чувала и сачувала до данашњег дана.

У стотини верника у свету петоро су Православни

Хришћанство је, у целини узев, најраспрострањенија религија у свету: **36,4%** свих верника су хришћани. Највише их је у Европи, затим у С. Америци, Ј. Америци, Аустралији и на Новом Зеланду, док су у Азији и Африци они у мањини.

Редослед религија у свету, начињен према бројности њихових верника, изгледао би данас овако:

1. римокатолицизам
2. ислам
3. хиндуизам
4. конфуцијевство
5. протестантизам
6. будизам
7. православље

(Остале религије, понаособ узев, имају испод 100 милиона припадника)

8. шинтоизам
9. таоизам
10. мојсијевска религија
11. зороастранизам

У стотини верника, припадника разних религија у свету, било би приближно*:

23	хришћана — римокатолика
19—20	муслимана
17	хиндуиста
14—15	конфуцијеваца
8—9	хришћанна — протестаната
7	будиста
5	хришћана — православних

Шинтоисти, таоисти, мојсијевци и зороастраници, заједно узев, имају број верника приближно једнак укупном броју православних у свету.

У сваких 100 хришћанских верника у свету било би приближно*:

63	римокатолика
23	протестаната
13	православних

Иначе, православних је најмање у Јужној Америци. Нешто више их је у

Аустралији и на Новом Зеланду, а много више има их у Азији, Северној Америци и Африци.

У Европи број православних до-стиже највећу цифру, заузимајући место друге по реду вероисповести према броју верника — иза римокатолика а испред протестаната. На четвртом месту у Европи су муслимани а на петом мојсијевци (јевреји), док су остale религије овде заступљене знатно мањим бројем својих припадника.

У Северној Америци (са Антилима) у сваких 100 верника било би приближно:

57	римокатолика
38	протестаната
2—3	мојсијевца
1—2	православна

На „старом континенту“ — Европи, у сваких 100 верника било би приближно*:

Додајемо овде једну табелу о броју хришћана (објављену у Општој енциклопедији Larousse, т. I с. 560).

ХРИШЋАНСКЕ РЕЛИГИЈЕ

КАТОЛИЦИ

— латинског обреда:	530	милиона
— источног обреда (унијати):	11	милиона
Укупно:	541	милион

ИСТОЧНИ ХРИШЋАНИ који нису у надлежности Рима

— православни:	170	милиона
— источни хришћани који нису у надлежности православне цркве (но близки су овој):	15	милиона
Укупно:	185	милиона

ПРОТЕСТАНТИ

Укупно:	270	милиона
УКУПАН БРОЈ све три прупе ХРИШЋАНА У СВЕТУ:	996	милиона

49 римокатолика
25 православних
22 протестанта
3 мусулмана

и приближно 1 мојсијевац (јеврејин).

* Статистичке податке о броју верника поједињих религија треба прихватити о ријечији оно. Наиме, није могуће доћи до потпуно тачних цифара, па се поједине статистичке мјеђу собом чак знатно разликују (нарочито кад је у питању број православних хришћана, или број будиста).

Број православних се нпр. у различним статистикама креће између 120 и 170 милиона, јер нема тачних података о броју верника у Руској православној цркви, далеко највећи међу њима свим православним црквама.

Број будиста, опет, није лако утврдити, јер је понекде тешко разграничити будизам од конфуцијевства, таоизма и шинтоизма, па њихов број варира у статистикама још много више (између 150 и чак 500 милиона!).

(Л. Милин: Историја религије)

РАСПРОСТРАЊЕНОСТ ПОЈЕДИНИХ РЕЛИГИЈА У ДАНАШЊЕМ СВЕТУ

Хришћана:	у С. Америци*	у Ј. Америци	у Европи	у Азији	у Африци	у Океанији**	на целом свету
а. Православних	3,675.000	47.000	114,103.000	2,819.000	4,956.000	84.000	125,684.000
б. Римокатолика	126,468.000	147,219.000	226,303.000	47,622.000	28,751.000	4,107.000	580,470.000
в. Протестантата	84,115.000	3,160.000	101,600.000	11,032.000	8,349.000	9,864.000	218,120.000
Хришћана укупно	214,258.000	150,426.000	442,006.000	61,473.000	42,056.000	14,055.000	924,274.000
Јевреја	6,035.000	705.000	4,025.000	2,460.000	238.000	74.000	13,537.000
Муслимана	166.000	416.000	13,848.000	374,167.000	104,297.000	118.000	493,012.000
Зороастрџијаца	—	—	12.000	126.000	—	—	138.000
Шинтоиста	31.000	116.000	2.000	69,513.000	—	—	69,662.000
Таоиста	16.000	19.000	12.000	54,277.000	—	—	54,324.000
Конфуцијеваца	96.000	109.000	55.000	371,261.000	9.000	57.000	371,587.000
Будиста	187.000	157.000	8.000	176,568.000	—	—	176,920.000
Хиндуиста	55.000	660.000	160.000	434,447.000	1,205.000	218.000	436,745.000
Укупно религиозних	220,844.000	152,608.000	460,128.000	1,544,292.000	147,805.000	14,522.000	2,540,199.000

Табела према:

»Piccolo« Encyclopedia of Useful Facts
New Revised Edition (1975.) Jean Stroud.
Pan Books London and Sydney

* Укључивши и острва Велике и Мале Антиле, Бахамска острва и друга.

** Обухвата Аустралију, Нови Зеланд и острва Јужног Пацифика

ОБАВЕШТЕЊЕ ЧИТАОЦИМА

Због поскупљења штампарских трошкова (хартија, боја штампа), као и трошкова експедиције, приморани смо да, и ако тешка срца, повећамо претплату на наш а и ваш лист „Каленић“ за 1981. годину:

Годишња претплата листа је 60.— динара.

Цена једном примерку је 10.— динара.

Претплата за иностранство је 12. ам. долара.

Молимо претплатнике да измире своје обавезе према „Каленићу“. Такође молимо свештенике да настоје да сваки православни дом буде претплатник и читалац листа „Каленић“ и остале штампе коју издаје Српска православна црква.

Ако још нисте набавили књиге „Библија је у праву — историја и археологија потврђују“ и „Иисус Христос историјска личност“ — издања „Каленића“ — издавачке установе Епархије шумадијске, набавите одмах. Ето лепог божићног и новогодишњег поклона за ваше миле и драге.

Каленић

ГОДИНА II
12(6/1980).

издаје Српска православна епархија шумадијска.

Излази шест пута годишње

Уређује одбор. Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић

Уредништво и администрација:
„Каленић“, Маршала Тита 67,
34000 Крагујевац
Телефон: 034/26-42

Текући рачун: „Каленић“
издавачка установа Епархије
шумадијске. Број жиро рачуна
61700-620-16-80691-14-62-00684-1
Југобанка — Крагујевац

Штампа: РО „Сава Михић“,
Земун, Маршала Тита 46—48.

Тираж 7000 примерака

Цена: 7,00 д. по примерку

Годишња претплата 42,00 д. а за
иностранство: 8 америчких долара

Резање славског колача у манастиру Каленић